

МАН.

Завдання

IV етапу Всеукраїнських
учнівських олімпіад
з навчальних предметів

2023/2024 навчальний рік

ІСТОРІЯ
ПРАВОЗНАВСТВО

Київ — 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»

Завдання

IV етапу Всеукраїнських
учнівських олімпіад
з навчальних предметів
2023/2024 навчальний рік

ІСТОРІЯ

ПРАВОЗНАВСТВО

Практикум

Київ
Національний центр
«Мала академія наук України»
2024

Автори:

О. М. Карліна, канд. іст. наук, *І. В. Козич*, д. юр. наук, проф.,
В. М. Кравчук, канд. юр. наук, доц., *Н. М. Крестовська*, д. юр. наук, проф.,
В. М. Лисик, канд. юр. наук, доц., *В. В. Майорський*, канд. пед. наук,
А. О. Руккас, канд. іст. наук, доц.

Відповідальна за випуск:

А. І. Грітчина, канд. пед. наук

Упорядники:

О. В. Роговець, канд. пед. наук, *Д. О. Ужвенко*

*Рекомендовано для використання в освітньому процесі
рішенням науково-методичної ради
Національного центру «Мала академія наук України»
(протокол № 3 від 26.06.2024)*

Завдання IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з навчальних предметів. 2023/2024 навчальний рік. Історія, правознавство : практикум / О. М. Карліна, І. В. Козич, В. М. Кравчук та ін. ; відп. за вип. А. І. Грітчина ; упоряд.: О. В. Роговець, Д. О. Ужвенко. – Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2024. – 120 с.

Практикум, створений для ефективної підготовки учнів до участі в олімпіадах, містить завдання IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з історії і правознавства. Зміст тестових і творчих завдань, задач спрямований на перевірку рівня володіння знаннями з історії та правознавства, розуміння основних термінів і понять, знання дат, історичних фактів і подій, їх причинно-наслідкових зв'язків, особливостей застосування правових норм. Запропоновані завдання укладені з урахуванням вікових особливостей і рівня підготовленості учнів.

Збірник адресований учням 8–11 класів, педагогічним працівникам закладів загальної середньої і позашкільної освіти, які здійснюють підготовку учасників інтелектуальних змагань.

УДК 373

© Карліна О. М., Козич І. В.,
Кравчук В. М. та ін., 2024
© Національний центр
«Мала академія наук України», 2024

ЗМІСТ

Список скорочень	4
Вступ	5
ІСТОРІЯ	7
8 клас	8
9 клас	18
10 клас	24
11 клас	31
ПРАВОЗНАВСТВО	39
9 клас	40
10 клас	54
11 клас	71
Відповіді	85
Список літератури	114
Відомості про авторів	116

Список скорочень

БКУ – Бюджетний кодекс України

ВКУ – Виборчий кодекс України

ЗКУ – Земельний кодекс України

ЄКПЛ – Європейська конвенція про захист прав людини
та основоположних свобод

КАСУ – Кодекс адміністративного судочинства України

КЗпПУ – Кодекс законів про працю України

ККУ – Кримінальний кодекс України

КПКУ – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

п. – пункт

СКУ – Сімейний кодекс України

ст. – стаття

ЦКУ – Цивільний кодекс України

ЦПКУ – Цивільний процесуальний кодекс України

ч. – частина

ВСТУП

Найкращий спосіб передбачити майбутнє – створити його.

А. Лінкольн

Успішні люди не обдаровані більше за вас.

Вони просто наполегливо працюють,
а потім наперекір усім досягають успіху.

Г. Нільсон

Всеукраїнські учнівські олімпіади з історії та правознавства мають на меті виявлення ерудованих школярів, які здатні до аналізу та пошуку відповідей на історичні, правознавчі запитання. Збірник завдань IV етапу Всеукраїнських олімпіад з історії та правознавства – це видання, створене для учнів, зацікавлених у глибшому вивченні історії та правових наук і підготовці до участі у майбутніх олімпіадах.

Комплект запропонованих завдань для учнів 8–11 класів об'єднує задачі різної складності для перевірки рівня володіння основними знаннями з історії та правознавства, розуміння головних дат і понять, причинно-наслідкових зв'язків, що охоплюють різні епохи й аспекти історії та правової науки. Виконання завдань допоможе стимулювати інтелектуальні здібності, розвивати критичне мислення, аналітичні навички та збільшити рівень знань у цих напрямках.

Збірник стане у пригоді педагогічним працівникам та учням закладів загальної середньої освіти, викличе у молодого покоління зацікавленість історією та правознавством, зробить підготовку до змагань активною та захопливою, а вчителям допоможе належно підготувати своїх юних геніїв до олімпіади.

Анна Грітчина,
заступниця директора
з методичної роботи НЦ «МАНУ»,
кандидатка педагогічних наук

ІСТОРІЯ

8 клас

Теоретичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Уявіть себе екскурсоводом музейної виставки «Реформація та Контрреформація в Європі». Оберіть та опишіть для неї п'ять експонатів. Свій вибір обґрунтуйте.

Кількість балів – 25.

2. Розкрийте характерні ознаки й особливості українського середньовіччя (порівняно з історією тогочасної Візантії та Західної Європи).

Кількість балів – 25.

3. Чому, попри всі спроби, королю та уряду Речі Посполитої так і не вдалося встановити повний контроль за козацтвом? Свою думку обґрунтуйте.

Кількість балів – 25.

4. Уявіть себе учасником наукової конференції «Культура України: від Ярослава Мудрого до Петра Могили». Вкажіть тему своєї доповіді та складіть її розгорнутий план.

Кількість балів – 25.

Практичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Прочитайте уривки з історичних джерел. Про яку подію розповідається в кожному уривку? Коли вона відбулася?

А. «І грабували вони два дні весь город – Поділ, і Гору, і монастирі, і Софію, і Десятинну Богородицю. І не було помилювання нікому і нізвідки: церкви горіли, християн убивали, а інших в'язали, дружин вели в полон, силоміць розлучаючи з чоловіками їх, діти ридали, дивлячись на матерів своїх. І узяли вони майна множину, і церкви оголили від ікон, і книг, і риз, і дзвони з церков познімали... Запалений був навіть монастир Печерський святий Богородиці поганими, але Бог молитвами святої Богородиці оберіг його від такої біди. І був у Києві серед всіх людей стогін, і туга, і скорбота».

Б. «...Місяця вересня 9-го числа відбувся прийом, всім подібний до попереднього й з нагоди приїзду Ольги, княгині руської. Увійшла сама княгиня зі своїми родичками й вибраними служницями; вона йдучи поперед інших жінок, а ті в порядку йдучи одна за другою... Після них увійшли послы й представники князів руських... Сів імператор з імператрицею зі своїми дітьми, й покликано було княгиню із зали, й, за запрошенням імператора сівши, говорила з ним, про що хотіла».

В. «На ріці Калці татари встріли їх, війська половецькі і руські. Мстислав Мстиславович тим часом повелів Данилові попереду перейти з полками ріку Калку і іншим полкам піти з ним, а сам після нього перейшов. Мстислав же [Романович] і другий Мстислав [Святославович] сиділи у стані, не знаючи цього, тому що Мстислав [Мстиславович] їм обом [нічого] не сказав – через зависть, бо велика незгода була меж ними».

Г. «...Прийшов Батий до Києва з великою силою, многим-множеством сили своєї, і окружив город. І обступила Київ сила татарська, і був город в облозі великій. І пробував Батий коло города, а вої його облягали город. І не було чути нічого од звуків скрипіння теліг його, ревіння безлічі верблюдів його, і од звуків іржання стад коней його, і сповнена була земля Руськая ворогами».

Д. «Тоді ж приїхала Анна, велика княгиня Романова, побачити сина свого рідного Данила. Тоді ж бояри володимирські й галицькі, і воеводи угорські посадили князя Данила на столі отця його, великого князя Романа, у церкві святої Богородиці приснодіви Марії. Так що король Андрій не забув своєї ранішої приязні, що її він мав до брата свого, великого князя Романа. Данило ж, який став княжити в Галичі, був такий малий, що й матері своєї не впізнав».

Е. «Печеніги почали йти на приступ, і зступилися вони на тім місці, де ото є нині свята Софія, митрополія руська; бо тоді це було поле поза городом. І сталася січа люта, і ледве одолів під вечір Ярослав, і побігли печеніги в різні боки, і не знали вони, куди втікати».

Кількість балів – 12.

2. Порівняйте два історичні явища: Велику грецьку колонізацію та Великі географічні відкриття. Заповніть таблицю.

Критерії для порівняння	Велика грецька колонізація	Великі географічні відкриття
Хронологічні межі		
Причини		
Мета		
Напрямки		
Наслідки		
Спільні ознаки		
Відмінності		

Кількість балів – 18.

3. Назвіть історичних осіб, короткі біографічні довідки про яких наведено нижче. Хто з них є сучасниками один одного?

А. Чернігівський князь, якому судилося стати засновником місцевої династії, що надалі незмінно владарювала на Чернігово-Сіверщині понад два століття. Завершив спорудження Спаського собору на дитинці, сприяв заснуванню в Чернігові Єлецького та Іллїнського монастирів.

Б. Польський король, в роки правління якого була підписана Берестейська унія. Активно підтримував самозванців на московський престол.

В. Письменник, вчений-філолог, церковний діяч, людина всебічної європейської освіти, яку здобув в Острозькій академії та західних університетах. Викладав у Київській братській школі, був одним з перших її ректорів. Автор полемічного твору «Тренос», «Граматики слов'янської».

Г. Руський князь з династії Рюриковичів, великий князь київський, організатор успішних походів проти половців, учасник Любецького з'їзду, автор видатної літературної пам'ятки Русі-України. Хрестильне ім'я – Василь.

Д. Руський князь з династії Рюриковичів, князь галицький. Про непересічність цієї особи мовиться з великою повагою у «Слові о полку Ігоревім»: «Високо сидиш ти на своїм золотокованім престолі, підперши Гори Угорські своїми залізними полками, заступивши королеві дорогу, зачинивши ворота Дунаю, справляючи суди аж до Дунаю!»

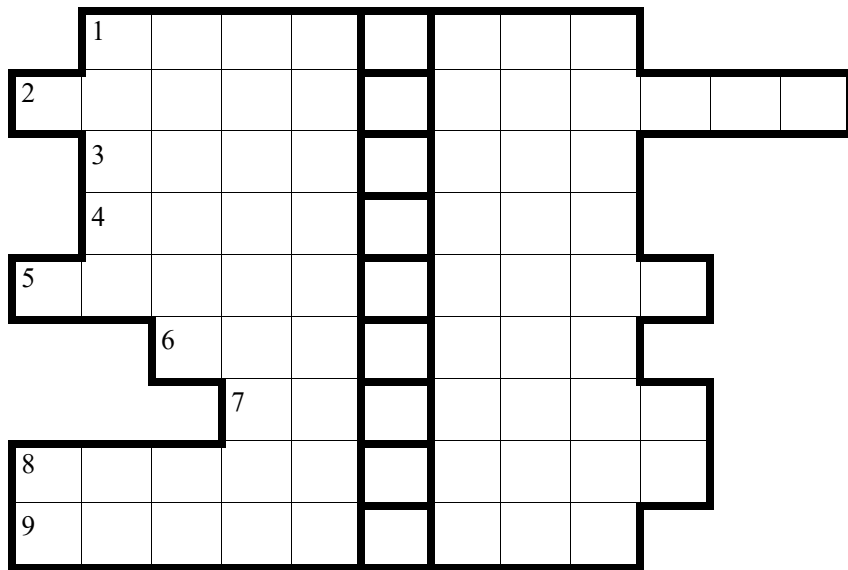
Е. Засновник Кримського ханства і родоначальник панівної там династії.

Ж. Гетьман реєстрових козаків, учасник Хотинської війни, очолив козацьке повстання, під час якого вирішальна битва відбулася біля Курукового озера.

З. Козацький полководець, полковник, якого дослідники вважають найвидатнішим після Богдана Хмельницького стратегом національно-визвольної війни. Брав участь у всіх битвах тієї війни. Обраний наказним гетьманом у найтрагічніший момент битви під Берестечком, він зумів вивести з оточення основні сили козацького війська.

Кількість балів – 9.

4. Розв'яжіть кросворд. У виділених клітинках за вертикаллю отримаєте термін на означення органу місцевої влади. Дайте його визначення. Вкажіть, коли і чому такі владні органи з'явилися на українських землях?

1. Керівник Війська Запорозького, з 1648 р. також правитель держави. 2. Процес переважно самовільного набуття козацьких прав представниками інших соціальних груп українського суспільства наприкінці XVI – у XVIII ст. 3. Козацький прапор у XVI–XVIII ст. 4. Стародавні написи й малюнки, зроблені гострими предметами на стінах архітектурних споруд, керамічних виробах та інших речах. 5. Перегородка з іконами, яка відокремлює вівтарну частину православного храму від молитовної зали. 6. Титул мусульманського світського правителя. 7. Організаційно-господарська ланка Запорозької Січі. 8. Велике шляхетське багатогалузеве господарство, орієнтоване на ринок, що базувалось на праці селян, які відробляли панщину. 9. З'їзд кримськотатарської знаті, на якому обирали хана.

Кількість балів – 13.

5. Доповніть таблицю, вписуючи поряд з іменем правителя назву династії, з якої він походив, подію, з ним пов'язану, та дату, коли ця подія відбулася.

Держава	Правитель	Династія	Подія	Дата (рік)
Французьке королівство	Генріх IV			
Священна Римська імперія	Карл V			
Франкське королівство	Карл Великий			
Англійське королівство	Генріх II			
Русь-Україна	Ярослав Володимирович			
Англійське королівство	Генріх VIII			

Кількість балів – 18.

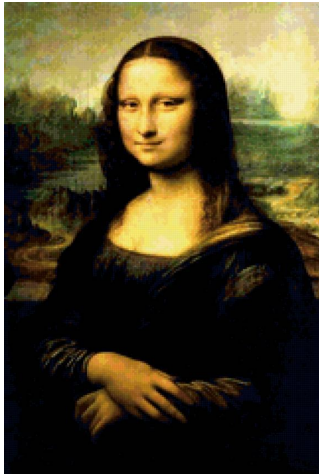
6. Вкажіть авторів і назви творів живопису.

А.

Б.

В.

Г.

Кількість балів – 8.

7. Уважно розгляньте схеми битв національно-визвольної війни українського народу (козацької революції) середини XVII ст. Коли вони відбулися і які мали наслідки? Яка із цих битв, на вашу думку, мала найбільший вплив на хід війни? Відповідь обґрунтуйте. Заповніть таблицю.

№ схеми	Назва битви	Коли відбулася	Наслідки
1			
2			
3			
4			
Битва, яка мала найбільший вплив на хід війни:			

Кількість балів – 22.

Схема № 1

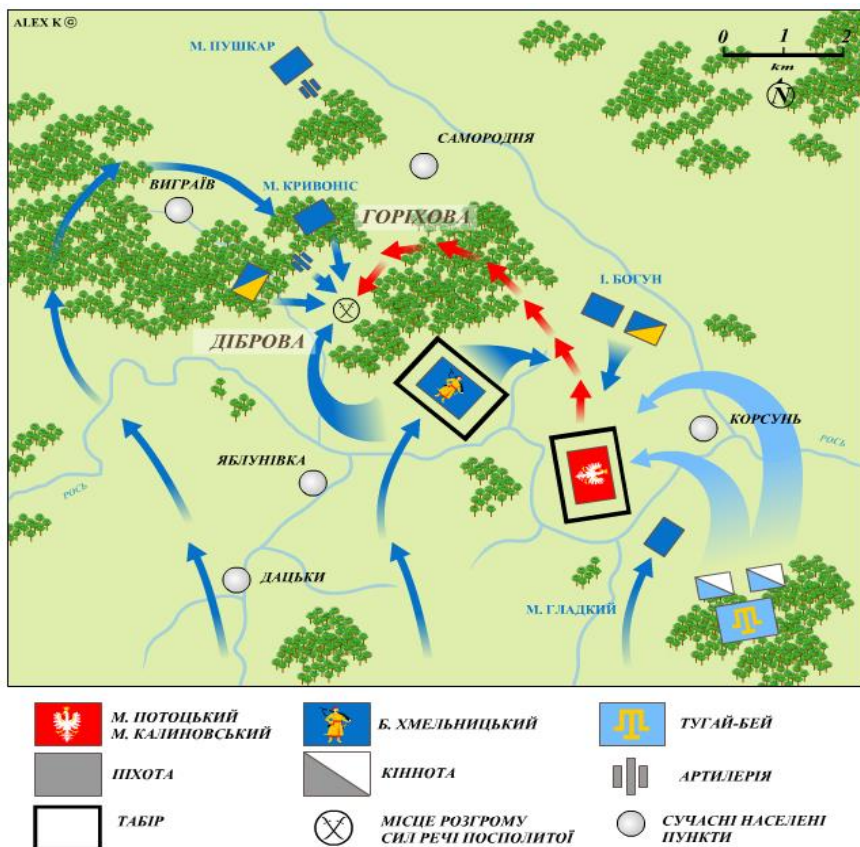

Схема № 2

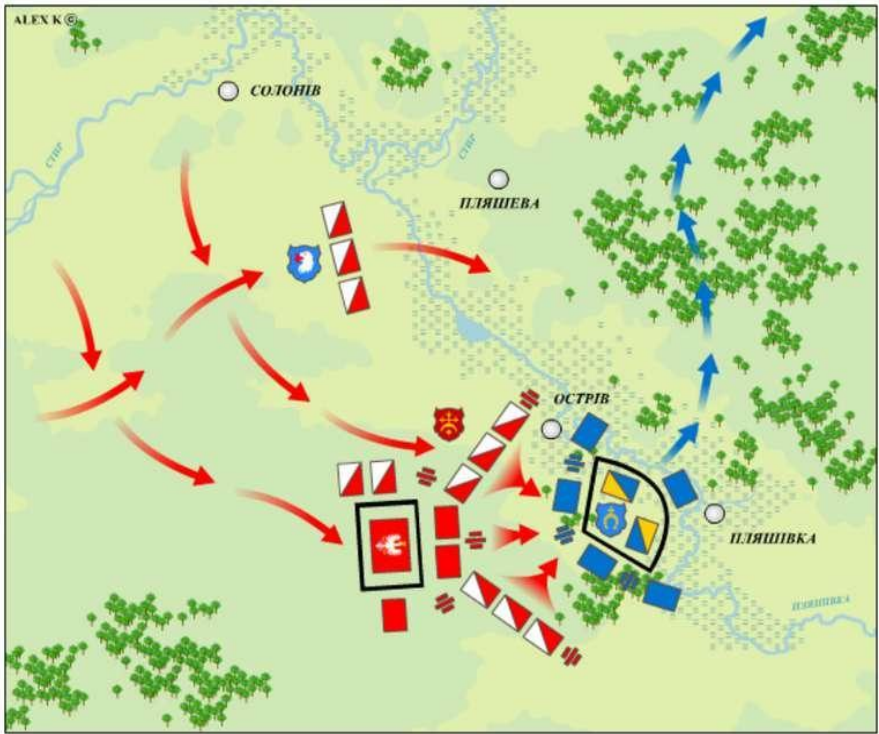

Схема № 3

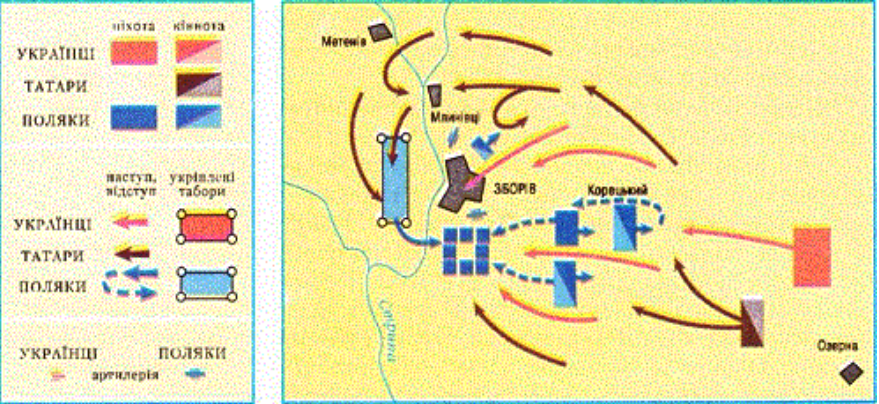
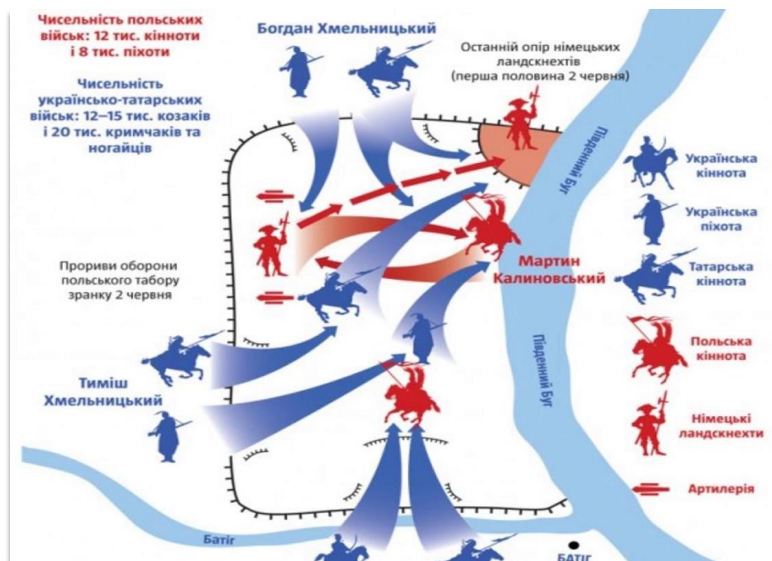

Схема № 4

9 клас

Теоретичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Існує думка, що розвиток українських земель у ХІХ ст. відбувався у тих самих формах, які були притаманні європейським країнам. Доведіть або спростуйте цю думку, визначивши подібне і відмінне в розвитку українських земель та інших територій Європи.

Кількість балів – 20.

2. Серед істориків не вщухають суперечки щодо того, чи може одна людина завдяки власним переконанням, здібностям і діям змінити історію всієї країни чи народу. Напишіть есе з вашими роздумами на тему, яку роль в історії України відіграв Тарас Шевченко.

Кількість балів – 20.

3. Розкрийте внесок українського суспільства ХVІ–ХVІІІ ст. у загальноєвропейську культурну спадщину.

Кількість балів – 20.

4. Уявіть, що ви є учасником наукової конференції «Крим в історії України». Тема вашої доповіді «Кримське ханство в ХVІ–ХVІІІ ст.». Складіть її розгорнутий план-конспект.

Кількість балів – 20.

5. Уявіть, що машина часу перенесла вас на 200 років назад, у 1824 р., і ви, завершивши навчання у Харківському університеті, подорожуєте Європою. В одній із кав'ярень Парижа ви почали розмову з її відвідувачами про політичну ситуацію в Європі та загалом у світі. Про які події, процеси, явища могла б іти мова?

Кількість балів – 20.

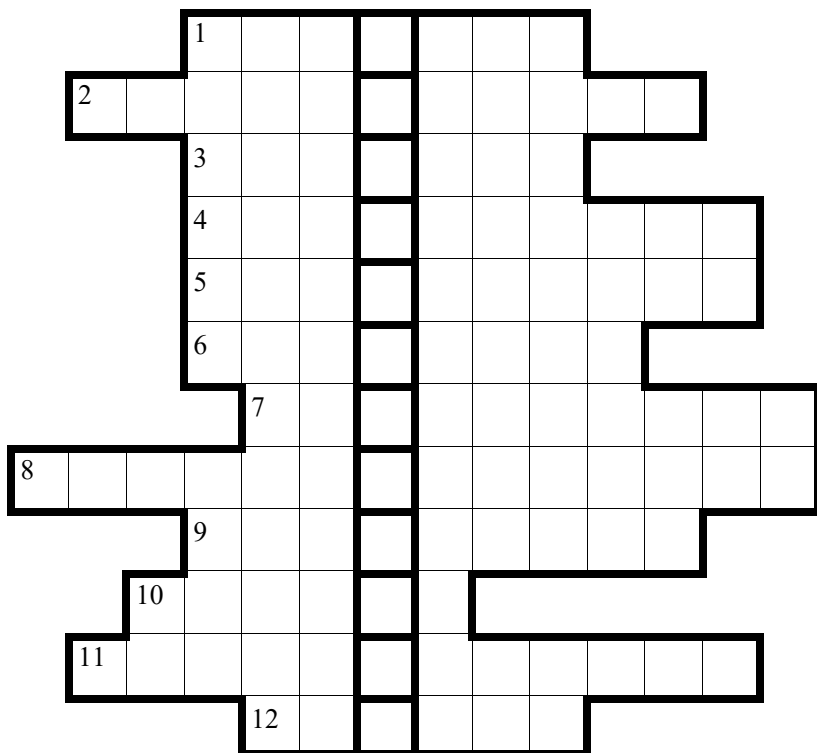
Практичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Поясніть, які історичні події та процеси приховані за такими назвами: «війна троянд», «неолітична революція», «Вічний мир», «Альбігойські війни», «Чорна рада», «Коліївщина», «Весна народів», «український П'ємонт», «шлюбна дипломатія».

Кількість балів – 18.

2. Розв'яжіть кросворд. У виділених клітинках за вертикаллю отримаєте назву літературного угруповання. Вкажіть його ідейних лідерів і розкрийте історичне значення їхньої діяльності.

1. Церковно-адміністративна одиниця у східному християнстві, очолювана єпископом. 2. Підприємницька діяльність, поширена в Україні серед різних суспільних верств упродовж XV – середини XIX ст., сутність якої полягала у транспортуванні різноманітних товарів артільним способом, а також в гуртовій і роздрібній торгівлі цими товарами. 3. Вибірні органи місцевого самоврядування, які почали створюватися на українських землях у складі Російської імперії після 1864 р. 4. Одна з трьох основних течій у протестантизмі, яка виникла під час Реформації; ґрунтується на ідеалах французького теолога і філософа. 5. Представники національно-культурної і суспільно-політичної течії серед українського населення Галичини, Буковини і Закарпатської України другої половини XIX ст., які обстоювали належність західних українців до єдиного російського народу. 6. Явище епохи Відродження, що було пов'язане з низкою світоглядних змін і полягало в новому ставленні до людини. 7. Назва греко-римського періоду стародавньої історії. 8. Характеристика влади московського великого князя, згодом – російського імператора. 9. Термін на позначення віри в існування і вшанування багатьох богів. 10. Організоване масове або часткове припинення роботи на підприємстві з метою домогтися виконання певних вимог. 11. Суспільний рух у США кінця XVIII – першої половини XIX ст., спрямований на скасування рабства. 12. Назва привілейованої верстви населення на українських землях у другій половині XIV – XVIII ст.

Кількість балів – 16.

3. У наведених переліках подій історії України та всесвітньої історії підкресліть ті, які відбулися в один і той самий рік.

№	Події з історії України	Події із всесвітньої історії
1	Урочистий в'їзд Богдана Хмельницького до Києва Зборівська битва Укладення Берестейської церковної унії	Закінчення Тридцятилітньої війни в Європі Початок революції в Англії Укладення Утрехтської унії
2	Битва під Жванцем Берестецька битва	Облога Відня під час османської експансії

	Укладення Гадяцької угоди	Укладення Вестфальського миру Оголошення Олівера Кромвеля головою уряду зі званням довічного лорда-протектора
3	Підпорядкування Київської метрополії Московському патріархатові Укладення Слободищенського трактату Утворення першої Малоросійської колегії	Повернення до влади Стюартів в Англії Початок Північної війни Початок Семилітньої війни
4	Входження до Російської імперії Правобережної Київщини, Східної Волині та Поділля Приєднання до Австрійської імперії Північної Буковини Відкриття університету в Києві	Битва під Аустерліцом («битва трьох імператорів») Початок яacobінської диктатури у Франції Зародження чартистського руху у Великій Британії
5	Опубліковано Валуєвський циркуляр Скасування панщини в Галичині Перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка	Липнева революція у Франції Ухвалення закону про скасування рабства у США Завершення об'єднання Італії

Кількість балів – 10.

4. Вкажіть, хто є зайвим у кожному логічному рядку. Відповідь обґрунтуйте.

А. Іван Скоропадський, Іван Гонта, Данило Апостол, Павло Полуботок, Кирило Розумовський.

Б. Йоганн Себастьян Бах, Йозеф Гайдн, Вольфганг Амадей Моцарт, Фрідріх Шиллер, Людвіг ван Бетховен.

В. Стефан Зизаній, Феофан Прокопович, Мелетій Смотрицький, Іван Вишенський, Захарія Копистенський, Йов Борецький.

Г. Юрій Всеволодович, Ярослав Мудрий, Юрій Довгорукий, Всеволод Велике Гніздо, Андрій Боголюбський.

Д. Володимир Антонович, Тадей Рильський, Борис Познанський, Борис Грінченко.

Е. Аменхотеп, Тутмос, Рамзес, Хаммурапі, Ехнатон.

Ж. Ісаак Ньютон, Томас Гоббс, Джон Лок, Бенедикт Спіноза, Йоганн Гутенберг, Готфрід Лейбніц.

Кількість балів – 14.

5. У XIX ст. відбувалося формування української модерної нації. Для розуміння цього процесу важливо знати низку понять. Дайте їх визначення.

А. Модернізація. **Б.** Національне відродження. **В.** Національна ідентичність. **Г.** Національна культура. **Д.** Інтелігенція.

Кількість балів – 10.

6. Заповніть таблицю «Основні форми організації промислового виробництва: порівняльний аналіз».

Запитання для порівняння	Реміснич майстерня	Мануфактура	Завод / фабрика
Хто був власником підприємства?			
Які розміри підприємства?			
Хто працював?			
Які знаряддя праці використовувались?			
Кому належали знаряддя праці та вироблена продукція?			
Чи існував поділ праці?			

Кількість балів – 18.

7. Які події об'єднують дати, перелічені в кожному логічному рядку?

А. 264–241 рр. до н. е.; 216–201 рр. до н. е.; 149–146 рр. до н. е.

Б. 1337 р., 1346 р., 1356 р., 1415 р., 1429 р., 1453 р.

В. 1625 р., 1630 р., 1635 р., 1637–1638 рр.

Г. 1805 р., 1834 р., 1865 р.

Д. 1772 р., 1793 р., 1795 р.

Кількість балів – 5.

8. Розгляньте карикатуру першої половини XIX ст. «Мадрид, Фонтенбло, Москва» та поясніть її зміст. (Довідка: Фонтенбло – резиденція Наполеона Бонапарта.)

Кількість балів – 4.

9. Уявіть, що ви – купець, який живе у XIII ст. в Неаполі. Спочатку ви вирушили до Константинополя, потім – до Триполі, а повернувшись звідти – до Лондону. Позначте свої маршрути на карті. Вкажіть великі міста, які лежать на вашому шляху. Які товари ви завантажите в трюм корабля, коли будете вирушати з Триполі? Які товари ви хотіли б закупити у Лондоні? Які небезпеки могли чатувати на вас у подорожах?

Кількість балів – 5.

10 клас

Теоретичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Проаналізуйте урбанізаційні процеси в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст., виокремивши економічну, соціальну, національну, культурну і побутову складові.

Кількість балів – 20.

2. Англійський історик Норман Дейвіс якось зауважив: «Європейські імперії до своєї загибелі поспішали на потягах». Наскільки слушним видається вам це твердження? Змодельуйте ситуацію у світі на початку XX ст. за умови відсутності залізниць.

Кількість балів – 20.

3. У 2016 р. український історик Сергій Громенко видав книгу «500 битв за Крим». Які 5 (п'ять) битв XIX – першої половини XX ст. ви помістили б до цієї книги? Які критерії вашого вибору? Яким чином вони вплинули на перебіг історії? Свою відповідь обґрунтуйте.

Кількість балів – 20.

4. За наведеними нижче фактами з біографії визначте, про кого з українських державних, політичних і військових діячів йдеться. Використовуючи одержані відомості, створіть його історичний портрет.

- Під час Першої світової війни потрапив до російського полону на горі Маківка, але в лавах УСС не воював;

- у грудні 1919 р. його військове з'єднання саморозпустилось і не вирушило у Перший зимовий похід;

- був категоричним противником Другого зимового походу;

- автор твору «Причинки до історії української революції»;

- після поразки національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. продовжив боротьбу за незалежність України новими методами, створивши принципово нову військову революційну формацію;

- у міжвоєнний період мав громадянство Литовської Республіки;
- загинув від вибуху «пекельної машини», замаскованої під коробку з цукерками.

Кількість балів – 20.

5. Порівняйте процеси державотворення в УНР та ЗУНР. Висловіть власну думку щодо передумов, етапів розвитку та рівня сформованості державних інститутів у цих утвореннях.

Кількість балів – 20.

Практичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. Визначте історичні терміни, які не відповідають логіці запропонованого ряду. Поясніть свій вибір.

- А. Індульгенція, інквізиція, іконоборство, езуїти, ієзуати.
- Б. Донжон, дитинець, домен, замок, вежа.
- В. Апокриф, Четві Мінеї, Патерик, Євангеліє, Требник.
- Г. Демократія, тиранія, деспотія, династія, монархія.
- Д. Академія, братська школа, університет, сім вільних наук, медресе.
- Е. Кортеси, парламент, генеральні штати, сейм, конклав.

Кількість балів – 12.

2. Викресліть одну зайву позицію у кожному рядку та поясніть свій вибір.

- А. Хортицька, Азовська, Чортомлицька, Олешківська, Задунайська.
- Б. А. Макаренко, М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра, Ф. Швець, О. Андрієвський.
- В. А. Кримський, В. Вернадський, С. Смаль-Стоцький, М. Туган-Барановський.

- Г. Вандея, Жиронда, Гора, Жакерія.
 - Д. Сипаї, тайпіни, карбонарії, мамелюки.
 - Е. Катеринослав, Херсон, Кам'янець-Подільський, Олександрівськ.
- Кількість балів – 6.*

3. З'ясуйте, які з наведених визначень історичних явищ є правильними. У разі хибності якогось із них запропонуйте свій варіант визначення. Встановіть принцип, за яким усі вони можуть бути об'єднані.

1. *«Верховинська акція»* – комплекс заходів австро-угорської влади щодо остаточної ліквідації опришківського руху в Карпатському регіоні в середині XIX ст.

2. *Дідичі* – назва землевласників у Польщі, Литві й Україні в XIV–XIX ст., які на підставі спадкового права володіли маєтностями, що дісталися їм від дідів.

3. *Жуна* – адміністративно-територіальна одиниця в Буковині з кінця XVIII до початку XX ст.

4. *Панрусизм* – культурна і політична течія, яка висувала ідею об'єднання всіх слов'янських народів, виходячи з їхньої племінної і мовної спорідненості.

5. *Покутська (буковинська) трійця* – літературне угруповання, очолюване М. Шашкевичем, Я. Головацьким та І. Вагилевичем, що з кінця 1820-х рр. розпочало на західноукраїнських землях національно-культурне відродження.

6. *Пропінація* – початковий, зародковий етап формування націй, характерний для епохи Великого переселення народів.

7. *Сервітут* – звичаєве чи законом встановлене право користуватися чужою власністю; на правах сервітутів у період кріпосництва селяни користувалися поміщицькими лісами, пасовищами, лугами; після скасування кріпосного права сервітуту стали предметом тривалої судової тяжби між селянами і поміщиками.

8. *Усуси* – розмовна назва української військової формації Січових Стрільців у складі австро-угорської армії.

9. *Фільварок* – хутір, посілість, велике шляхетське кріпосне господарство, іноді на королівських і церковних землях, у Польщі і Великому Князівстві Литовському.

10. *Чини* – додаткова до панщини повинність кріпаків працювати на будові шляхів, мостів, гребель, панських будинків тощо.

11. *Шарварок* – плата у формі натурального оброку або грошової ренти, яку вносили селяни за користування панськими чи державними землями; на Західній Україні у XVI–XIX ст. існувала верства шарваркових селян.

Кількість балів – 10.

4. Розгляньте побудовані за принципом «Що? Де? Коли?» твердження і визначте їхню достовірність. У разі хибності якихось із них запропонуйте свій варіант пояснення.

1. *Фашодський інцидент* – вбивство болгарського офіцера турецькими прикордонниками біля села Фаш-аш-шада у жовтні 1912 р., що послужило приводом для початку Першої Балканської війни.

2. *Культуркампф* – заходи уряду О. Бісмарка у Німеччині у 1870-х рр. проти католицької церкви, котра висловлювала сепаратистські антипруські тенденції.

3. *Доктрина Монро* – зовнішньополітична програма уряду США, проголошена у 1823 р. президентом Д. Монро. Декларувала принципи взаємного невтручання країн Американського та Європейського континентів до внутрішніх справ одна одної. Одночасно висувала положення, що зростання могутності США залежатиме від приєднання нових територій.

4. «*Стрибок “Пантери”*» – наступ німецької армії на Бельгію та Францію на початку Першої світової війни (кодова назва операції «Пантера»).

5. *Боснійська криза* – вбивство спадкоємця ерцгерцога Франца-Фердинанда у червні 1914 р. у м. Сараєві, що послугувало приводом для початку Першої світової війни.

6. «*Справа Дрейфуса*» – резонансна судова справа одеського купця Соломона Дрейфуса, яка спричинила хвилю антисемітизму у Росії в 1905 р.

7. *Боксерське повстання* – масовий страйк у США у роки «великої депресії» (його почали професійні спортсмени-боксери, до яких згодом приєдналися представники інших профспілок).

8. *Емська депеша* – розпорядження російського імператора Олександра II, спрямоване на придушення української культури, видане під час перебування монарха в німецькому місті Емсі.

9. *Паризька комуна* – тимчасовий національний уряд Франції, сформований в оточеному німцями Парижі навесні 1871 р. Він складався із соціалістів та лівих республіканців і вважається першим соціалістичним урядом в історії.

10. *Опійні війни* – заходи уряду США щодо боротьби з незаконним обігом наркотиків на Американському континенті наприкінці XIX – на початку XX ст.

Кількість балів – 15.

5. Визначте найважливіші, на вашу думку, історичні події з тих, що відбулися впродовж II тисячоліття (по одній на рік), відповідний ювілей (кратний 25 рокам) яких можна було відзначати у 2024 р. Поясніть свій вибір.

Дата	Подія

Кількість балів – 15.

6. Про якого європейського монарха йдеться у кожному із цих текстів? Вкажіть назву країни та ім'я монарха.

А. Ця країна стала місцем протистояння між Францією та Німеччиною. На початку Першої світової війни країна була окупована німецькими військами. Вона (правителька) приймала кайзера Вільгельма II й підтримувала добрі стосунки з німецькими окупантами, навіть погодилася на заручини однієї із своїх сестер зі спадкоємцем Баварського королівства.

Б. Цей король став найвідомішим у Європі під час Першої світової війни. Його слава як «короля-солдата» і «короля-лицаря» в усіх країнах Антанти була величезною. Англійські поети присвятили йому збірку віршів. У своїй країні він вважається національним героєм. Натомість його сина і наступника звинуватили у співпраці з ворогом під час Другої світової війни.

В. Цей монарх був рішучим прихильником мілітаристської політики. Під час одного з виступів у парламенті своєї країни в серпні 1914 р. він сказав: «Від сьогодні я не знаю політичних партій, я знаю лише громадян моєї держави». Бійців, які пішли на війну, він підбадьорював такими словами: «Ви повернетеся додому, перш ніж впаде листя з дерев».

Г. Цей король під час Першої світової війни відмовився від усіх титулів, отриманих від ворожих держав, і навіть змінив назву своєї династії.

Д. Ця королева правила 58 років. За цей час Європа пережила дві світові війни. У Першій світовій війні її країна зуміла зберегти нейтралітет, а в Другій світовій війні попри всі зусилля вона таки була окупована німецькими військами.

Кількість балів – 10.

7. Визначте авторів наведених висловів. З'ясуйте принцип, за яким їх об'єднано, та хронологію написання.

А. Я русин був, єсьм і буду...

Б. Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни...

В. Не пора, не пора, не пора
Москалеві й ляхові служить!
Довершилась України кривда стара –
Нам пора для України жить.

Г. І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

Д. Ще не вмерла Україна,
Ні слава, ні воля...
Кількість балів – 12.

8. З якими історичними подіями пов'язані наведені тут географічні топоніми: *Бабин Яр, Биківня, Вінницька трагедія, Дем'янів Лаз, Катинь, Осташків, Сандармох, Старобільськ*? Що їх об'єднує? Яка з подій і чому має розглядатися окремо від інших?

Кількість балів – 10.

9. Проаналізуйте уривки з текстів різних договорів українських гетьманів з московським царем (статті / жалувані грамоти) і вкажіть назви цих документів, коли і яким гетьманом вони були підписані, а також розташуйте їх у хронологічній послідовності, починаючи від найбільш раннього.

А. «Який гетьман по указу царської величності і по обранню всього війська учиниться у війську гетьманом, а після того зробить який проступок, то війську без указу царської величності самим гетьмана не замінати, хоч новообраний гетьман, крім зради, провину яку і вчинить: і великий государ, його царська величність, звелить про це розшукати всім військом і по розшуку звелить указ учинити, як воно заведено у війську з давніх-давен; а самим самостійно гетьмана без указу царської величності не змінювати».

Б. «Якщо судом божим нинішньому і майбутньому гетьманові смерть трапиться, то щоб проміж Війська Запорозького козацького, а не з іншого якогось народу і війська, справжнього козака гетьманом по стародавніх правах військових обирати на гетьманство по указу великого государя, його царської пресвітлої величності, при особі від престолу його государського присланий, вільно Війську Запорозькому було; а обраний гетьман в Москву їздити і великого государя пресвітлі очі бачити повинен буде так, як нині гетьман нинішній за своєю обіцянкою учинив».

В. «А коли б волею божою прийшла гетьманові смерть, ми, великий государ, лишили Запорозькому війську вибирати гетьмана самим між собою, по давньому звичаю, а кого виберуть гетьманом, про те писати до нас, великого государя; а той нововибраний гетьман аби вчинив присягу нам, великому государю, при тім, кого ми вкажемо. А при булаві гетьманській веліли ми бути Чигиринському старосту, по попередньому, з усіми приналежностями, які були при нім давніше».

Кількість балів – 10.

11 клас**Теоретичний тур**

Загальна кількість балів – 100.

1. В історичній літературі існують різні визначення ХХ ст.: *коротке, червоне, криваве, сплюндроване...* З'ясуйте логіку цих дефініцій і оберіть найточнішу, на вашу думку, з них або обґрунтуйте якусь іншу.

Кількість балів – 20.

2. 13 жовтня 1948 р. газета «Правда» повідомила про закінчення будівництва газопроводу Дашава – Київ, яке поклало в Україні початок «великої газифікації». Простежте економіко-технологічні і соціально-побутові зміни та політичні виклики, які виникли в процесі її реалізації.

Кількість балів – 20.

3. Простежте еволюцію ідеології та практики українського націоналізму в першій половині ХХ ст., взявши за орієнтири гасла Миколи Міхновського «Україна для українців!», Дмитра Донцова «Українці для України!» і III надзвичайного збору ОУН «Воля народам! Свобода людині!».

Кількість балів – 20.

4. Прочитайте текст. Про яку державну діячку у ньому йдеться? Складіть її політичний портрет, використовуючи наведені факти і вислови. За яких обставин (з якого приводу) їх було сказано?

Вона народилась у Києві наприкінці XIX ст. й мешкала тут перших кілька років свого життя. Надалі фактично стала однією із засновниць нової країни, підписавши Декларацію про незалежність, була першим послом цієї країни у СРСР. Також обіймала міністерські посади, а фіналом її політичної кар'єри стало крісло прем'єр-міністра. Їй належить чимало влучних висловів. Наприклад: «Ми не могли дозволити собі розкіш песимізму... Якщо ми не хотіли, щоб нас зіштовхнули в море, нам залишалося тільки перемогти. І тому ми перемогли», «Ми хочемо жити. Наші сусіди хочуть бачити нас мертвими. Це залишає не

надто багато простору для компромісів», «Дійсно, ми виграли всі наші війни, але ми заплатили за це. Нам більше не потрібно перемог».

Кількість балів – 20.

5. Англійський історик Норман Дейвіс якось зауважив: «*Європейські імперії до своєї загибелі поспішали на потягах*». Наскільки слушним видається вам це твердження? Змодельуйте ситуацію у світі на початку ХХ ст. за умови відсутності залізниць.

Кількість балів – 20.

Практичний тур

Загальна кількість балів – 100.

1. З якими історичними подіями пов'язані наведені тут географічні топоніми: *Бабин Яр, Биківня, Вінницька трагедія, Дем'янів Лаз, Катинь, Остапків, Сандармох, Старобільськ*? Що їх об'єднує? Яка з подій і чому має розглядатися окремо від інших?

Кількість балів – 10.

2. Заповніть прогалини в тексті.

Після саботажної акції, проведеної членами _____ в Галичині у _____ році проти польських землевласників та _____, польська влада застосувала для «умиротворення» населення західноукраїнських земель надзвичайні заходи, відомі як _____. З метою ізоляції всіх противників політики маршала _____, яка отримала назву режим _____, створено концентраційний табір у _____. У відповідь бойовики _____ під керівництвом _____ здійснили у _____ році вбивство міністра внутрішніх справ Польщі _____ як відповідального за репресії проти українців.

Кількість балів – 11.

3. Визначте найважливіші, на вашу думку, історичні події з тих, що відбулися впродовж II тисячоліття (по одній на рік), відповідний ювілей (кратний 25 рокам) яких можна було відзначати у 2024 р. Поясніть свій вибір.

Дата	Подія

Кількість балів – 12.

4. За принципом «Що? Де? Коли?» простежте джерела (у попередніх епохах) таких історичних явищ новітнього періоду, як: *директорія, дисиденти, діаспора.*

Кількість балів – 9.

5. Кому належать наведені нижче слова? Визначте критерій, за яким можна об'єднати авторів наведених висловлювань.

А. «Не запитуй, що твоя країна дала тобі, запитай себе, що ти зробив для неї».

Б. «Підслуховування з політичною метою застосовувалося скрізь відтоді, як винайшли відповідні технічні засоби».

В. «Влада народжує самотність. Легкі рішення приймають інші, а на твою долю дістаються найважчі».

Г. «Ворожість до соціалізму я усмоктав з молоком матері».

Д. «Немає легкого шляху до волі».

Е. «Історія мене виправдає».

Ж. «Перш ніж відчутти необхідність в культурному розвитку, людина відчувала потребу наказу».

3. «Ми зобов'язані підкорити серця наших супротивників дружбою й покорою».

Кількість балів – 10.

6. Уважно прочитайте біографічну довідку про В. М. Чорновола, випишіть у таблицю помилки та виправте їх.

В'ячеслав Чорновіл народився на Чернігівщині у 1938 р. Закінчив юридичний факультет Московського університету. 4 вересня 1965 р. В. Чорновіл взяв участь в акції протесту проти арештів серед української інтелігенції, яка відбулась під час прем'єрного показу фільму С. Параджанова «Тіні забутих предків» у київському кінотеатрі «Росія», за що був ув'язнений. Згодом у самвидаві з'явилися його стаття «Правосуддя чи рецидиви терору?» і збірка матеріалів про судові процеси над інакодумцями «Лихо з розуму (портрети двадцяти “злочинців”)), машинопис якої він надіслав Л. Брежнєву. Матеріали В. Чорновола дуже швидко із самвидаву перетворилися на тамвидав, будиши вперше опублікованими у США. У січні 1970 р. В. Чорновіл почав видавати у Львові журнал «Українські вісті» про порушення демократичних свобод, національної суверенності в Україні, становище українських політ'язнів тощо, за що у 1973 р. був повторно заарештований (так звана «справа Довбуша») і засуджений до 6 років ув'язнення і 3 років заслання. У таборах виступив ініціатором руху за статус політ'язня, одним з перших відмовившись від примусової праці, шиккування на перевірку, відвідування політгодин, носіння табірних нашивок. Перебуваючи на засланні, у 1979 р. оголосив про вступ до Української Гельсінської спілки. У 1980–1983 рр. В. Чорновіл відбував третє ув'язнення. З 1989 р. – лідер Народного руху України за перебудову. Після перших демократичних виборів, проведених в УРСР у 1991 р., очолив Львівську обласну раду. Брав участь у перших президентських виборах в Україні. Загинув у автомобільній катастрофі в березні 1999 р.

Кількість балів – 12.

7. Визначте, про яких осіб йдеться у наведених характеристиках. З'ясуйте, за яким принципом вони можуть бути об'єднані (окрім того, що всі були діячами української культури).

А. Українські письменники: один – людина з чималим життєвим досвідом, делегат Установчих зборів від партії есерів, публіцист, драматург і театрознавець; інший – молодий поет, «дитя українізації», романтик морської стихії, пригод і пристрастей сильних людей. Після замаху на С. Кірова їм, таким різним за біографією і творчістю, винесено однаковий вирок: розстріл за участь в антирадянській ОУН, яка нібито готувала цей замах, хоча вони до нього не були причетні жодним чином.

Б. Український поет, першу книгу якого видав петлюрівський отаман Волох. Згодом цей молодий поет, про якого панночки казали, що у нього «одухотворене лице бандита», став класиком української літератури. За одні й ті самі твори спочатку нагороджений Сталінською премією, а потім підданий цькуванню. Так, як він, напевне, ніхто не кохав: його дружину завербували органи НКВС, щоб доносила на нього та його знайомих, однак він її не покинув навіть після зізнання й ув'язнення за розголошення цієї державної таємниці.

В. Український поет, один з найяскравіших представників Розстріляного відродження, якому М. Бажан зізнався, що його «одне слово варте тисячі моїх», а М. Рильський сказав, що «Україна була б багата, якби мала десять таких поетів». Писав про «мільйони сіл, де поруч комнезами й вечірній дзвін до церкви». Бувши важко хворим на сухоти, відбував ув'язнення на Соловках, де й помер у лютому 1936 р.

Г. Український актор і режисер, засновник і незмінний впродовж 34 років керівник театру імені Івана Франка, виконавець хрестоматійних ролей Мартина Борулі, бравого солдата Швейка та ін. Коли у 1954 р. його викликали в ЦК КПУ, щоб усунути з посади одноосібного керівника театру, доручивши працювати дуумвіратом разом з іншим режисером, і при цьому пожартували, мовляв, будете як Станіславський з Немировичем-Данченком, він у відповідь запитав: «А хто з нас буде Станіславським?»

Д. Поет, найпопулярніший український автор початку ХХ ст., передвісник українського відродження 1917–1921 рр., оспівувач української давнини. Зокрема, з-під його пера вийшла книга, котра є поетичною ілюстрацією «Історії України» І. Крип'якевича. Ліризм

творчості поета несподівано переріс у крицеву карбованість поетичних рядків його сина, відомого діяча ОУН.

Е. Українська історикиня, якій на початку ХХ ст. віддавали пальму першості серед «вчених російських жінок». Авторка першої узагальнювальної науково-популярної праці з історії України, що перемогла в конкурсі, оголошеному журналом «Київська старовина». Вбита з дочкою бандитами у грудні 1918 р. на хуторі Любочка, якраз напередодні урочистого вступу Директорії до Києва.

Ж. Український історик, письменник, громадський діяч. Людина надзвичайно діяльної вдачі: йому довелося працювати секретарем Київської археографічної комісії, бути членом Українського наукового товариства і Історичного товариства імені Нестора-літописця, співробітником «Київської старовини». У 1918 р. він став одним із засновників Української академії наук, а в 1919–1922 рр. виконував обов'язки її президента.

З. Український письменник, творець класичного реалістичного роману. Народився за двадцять верст від Шевченкової Кирилівки, після закінчення духовної академії двадцять років вчителював, за пів століття творчої праці написав понад п'ятдесят творів. 30 березня 1918 р. Центральна Рада ухвалила законопроект про виплату йому довічної пенсії, однак уже через три дні, 2 квітня, він помер. Все його майно, за заповітом, стало загальнодержавною власністю, яку взяла під охорону та сама Центральна Рада.

Кількість балів – 10.

8. Про які країни йдеться у наведених нижче текстах?

1. Африканська країна, на яку у 1935–1936 рр. напала Італія. Попри свою економічну і військову відсталість, тривалий час чинила активний опір агресору.

2. Азійська країна, яка у Першій світовій війні воювала на боці Антанти і навіть відправила свій військовий контингент до Західної Європи; у Другій світовій війні була союзником Японії, у 1941 р. воювала проти вішистської Франції.

3. Дві південноамериканські країни, які у 1930-х рр. воювали між собою за спірну прикордонну область, котра, як вважалось, має нафту;

після завершення війни геологічні дослідження довели відсутність там нафти.

4. Південноамериканська країна, яка у Другій світовій війні не тільки оголосила війну Німеччині, а й відправила до Європи свій військовий контингент, котрий воював у 1944–1945 рр. в Італії.

5. Латиноамериканська країна, в якій у 1917 р. теж була революція.

6. Африканська країна, заснована у середині XIX ст. звільненими на свободу американськими африканцями – колишніми рабами.

7. Європейська країна, яка під тиском Німеччини у 1939 р. оголосила про свою незалежність. У вересні 1939 р. вона напала на Польщу; тоді ж її визнав СРСР і встановив з нею дипломатичні відносини. У червні 1941 р. ця країна взяла участь у нападі Німеччини на СРСР.

8. Азійська країна, яка наприкінці XIX – на початку XX ст. тричі відбила спроби Великої Британії перетворити її на свою колонію і зберегла незалежність.

9. Азійська країна, яка у 1944 р. була приєднана до СРСР.

10. Європейська країна – учасниця Першої світової війни на боці Антанти; під час Другої світової війни була нейтральною.

11. Маленька європейська країна, суверенітет якої через її давні державні традиції (вважається найдавнішою дієвою й сьогодні республікою) не наважився порушити Гітлер.

12. Європейська країна, яка у 1939 р. і втратила, і здобула території.

13. Європейська країна, щодо якої у міжвоєнний період СРСР мав офіційні територіальні претензії, не визнаючи входження до її складу деяких регіонів, які в Москві вважали незаконно окупованими і анексованими.

Кількість балів – 14.

9. Визначте авторів наведених висловів. З'ясуйте принцип, за яким їх об'єднано, та хронологію написання.

А. Я русин був, єсьм і буду...

Б. Боже великий, єдиний,
Нам Україну храни...

В. Не пора, не пора, не пора
Москалеві й ляхові служить!
Довершилась України кривда стара –
Нам пора для України жить.

Г. І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим, тихим словом.

Д. Ще не вмерла Україна,
Ні слава, ні воля...
Кількість балів – 12.

ПРАВОНАВСТВО

9 клас

Тестові завдання

1. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

Загальна кількість балів – 40 (за кожну правильну відповідь – 1 бал).

1. Яким терміном позначається різновид соціальної влади, що існувала у первісній общині і не знала майнових, кастових, станових, класових відмінностей та державно-правових форм?

А. Потестарна влада (влада сильного).

Б. Влада старійшини.

В. Громадська влада.

Г. Влади взагалі не було.

2. Вставте пропущене слово (слова).

Людівик XIV так відповів судді Паризького парламенту, який у своєму виступі постійно використовував слова «король і держава»: «Ви думаєте, панове, що держава – це ви. Ви помиляєтесь: держава – це я!»

Проголошена Людівиком XIV форма правління – це

_____.

3. Цілісна ієрархічна система органів державної влади, державних підприємств, установ та організацій, що здійснюють функції держави, має назву...

А. апарат держави;

Б. державний лад;

В. державний устрій;

Г. механізм держави.

4. Основоположні засади правового регулювання суспільних відносин – це...

- А. конституційні норми;
- Б. принципи права;
- В. установчі правові норми;
- Г. правові норми.

5. Матеріальна правова норма...

А. регламентує порядок реалізації суб'єктивних прав і виконання юридичних обов'язків;

Б. указує на матеріальні засади побудови системи права;

В. визначає суб'єктивні права та юридичні обов'язки суб'єктів права;

Г. визначає обов'язок відшкодування матеріальної шкоди, завданої в результаті правопорушення.

6. Що із зазначеного нижче може бути визначено як інститут права?

А. Інститут законодавства Верховної Ради України.

Б. Інститут кадрів управління.

В. Інститут внутрішніх справ.

Г. Інститут кримінальної відповідальності неповнолітніх.

7. Норми, засновані на уявленнях про надприродні сили та їхню здатність впливати на поведінку людей – це...

А. корпоративні норми;

Б. релігійні норми;

В. звичаї та традиції;

Г. моральні норми.

8. До підзаконних нормативно-правових актів належить...

А. ухвала;

Б. конституція;

В. вирок;

Г. указ.

9. Характерний для кожної галузі права набір способів впливу права на суспільні відносини та поведінку суб'єктів права має назву...

- А.** правовий режим;
- Б.** метод правового регулювання;
- В.** предмет правового регулювання;
- Г.** тип правового регулювання.

10. Зобов'язання держави та її представників утримуватися від будь-яких дій, спрямованих на порушення або незаконне обмеження прав людини, називаються...

- А.** позитивними;
- Б.** санкційними;
- В.** негативними;
- Г.** нейтральними.

11. Гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності, додержання Конституції, прав і свобод людини й громадянина є...

- А.** Конституційний Суд України;
- Б.** Верховна Рада України;
- В.** Верховний Суд;
- Г.** Президент України.

12. Перейменування населених пунктів і районів належить до компетенції...

- А.** Президента України;
- Б.** Кабінету Міністрів України;
- В.** Верховної Ради України;
- Г.** територіальних громад.

13. Конституцією України НЕ передбачено обов'язок...

- А.** сплачувати податки та інші збори;
- Б.** брати участь у виборах та референдумах;
- В.** відбувати військову службу;
- Г.** неухильно додержуватися Конституції та законів України.

14. Створення і діяльність організаційних підрозділів політичних партій допускається...

- А.** у військових формуваннях;
- Б.** на приватних підприємствах;
- В.** у державних установах і організаціях;
- Г.** у навчальних закладах.

15. Примусове відчуження об'єктів права приватної власності з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише...

- А.** за рішенням Верховного Суду;
- Б.** за рішенням Ради національної безпеки і оборони;
- В.** в умовах воєнного чи надзвичайного стану;
- Г.** у випадку конфіскації такого майна згідно з вироком суду.

16. Кабінет Міністрів України в межах своєї компетенції видає...

- А.** накази й інструкції;
- Б.** накази і меморандуми;
- В.** постанови і розпорядження;
- Г.** укази і рішення.

17. Відповідно до Конституції України кожен має право на повагу до його...

- А.** світогляду і віросповідання;
- Б.** гідності;
- В.** результатів інтелектуальної, творчої діяльності;
- Г.** поглядів і переконань.

18. Відповідно до Конституції України право на достатній життєвий рівень передбачає...

- А.** достатнє харчування та житло;
- Б.** достатнє харчування, одяг, житло;
- В.** достатнє харчування та медичне обслуговування;
- Г.** достатнє харчування, медичне обслуговування, житло.

19. Відповідно до Конституції України право на професійну правничу допомогу мають...

А. всі люди;

Б. громадяни України;

В. громадяни України й іноземні громадяни, які на законних підставах перебувають на території України;

Г. громадяни України, біженці й особи, які потребують додаткового захисту.

20. Система судів, відповідно до законодавства, будується за принципами...

А. територіальності, спеціалізації, інстанційності;

Б. територіальності, інстанційності, справедливості;

В. спеціалізації, ієрархічності, справедливості;

Г. спеціалізації, інстанційності, субординації.

21. Рада національної безпеки і оборони України є органом...

А. законодавчим;

Б. координаційним;

В. правоохоронним;

Г. дорадчим.

22. Вставте пропущене слово (слова).

Суддя, здійснюючи правосуддя, керується _____.

23. Вставте пропущене слово (слова).

Права і свободи людини і громадянина захищаються _____.

24. Надання послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги, – це завдання...

- А. прокуратури;
- Б. адвокатури;
- В. поліції;
- Г. суду.

25. Вставте пропущене слово (слова).

Домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків, має назву _____.

26. Недійсним є правочин, вчинений...

- А. неповнолітньою особою за межами її цивільної дієздатності без згоди батьків (усиновлювачів), піклувальників;
- Б. фізичною особою, цивільна дієздатність якої обмежена, за межами її цивільної дієздатності без згоди піклувальника;
- В. з недодержанням вимоги закону про нотаріальне посвідчення;
- Г. юридичною особою без відповідного дозволу (ліцензії).

27. Відповідно до Сімейного кодексу України не може бути укладений шлюб між...

- А. хресним і хрещеницею;
- Б. тіткою та двоюрідним племінником;
- В. двоюрідними братом і сестрою;
- Г. усиновлювачем і усиновленою ним дитиною.

28. До юридичної події НЕ належить...

- А. землетрус;
- Б. вступ до закладу вищої освіти;
- В. участь у виборах;
- Г. одруження.

29. Окреме проживання та відсутність спільного побуту подружжя...

- А. може бути підставою для визнання шлюбу недійсним;
- Б. є підставою для визнання шлюбу недійсним;

В. є підставою для анулювання шлюбу;

Г. може бути однією з підстав для розірвання шлюбу за позовом одного з подружжя.

30. Шлюб батьків трирічного Аліка (2021 р. н.) є недійсним, і актовий запис про його реєстрацію від 21.02.2020 анульовано 21.01.2022 через одночасне перебування в іншому шлюбі чоловіка – батька дитини. Визначте правильну відповідь щодо правового статусу Аліка.

А. Аліку надається статус дитини, позбавленої батьківського піклування.

Б. Аліку надається статус дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах.

В. Алік набуває статусу дитини матері, яка виховує та утримує дитину без участі батька.

Г. Алік залишається у статусі дитини, народженої в шлюбі.

31. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця є можливим у випадку...

А. відмови працівника від переведення на роботу в іншу місцевість разом з підприємством, установою, організацією;

Б. призову або вступу працівника або роботодавця – фізичної особи на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу;

В. призову або мобілізації роботодавця – фізичної особи під час особливого періоду;

Г. набрання законної сили вироком суду, яким працівника засуджено до позбавлення волі або до іншого покарання, що виключає можливість продовження цієї роботи.

32. Розрахуйте, в який день закінчилась щорічна відпустка, надана неповнолітній працівниці (працює швачкою), перший день якої припав на 27 червня 2023 р.

А. 26 липня 2023 р.

Б. 27 липня 2023 р.

В. 28 липня 2023 р.

Г. 29 липня 2023 р.

33. Вставте пропущене слово (слова).

За експлуатацію дитини, що не досягла віку, з якого законодавством дозволяється _____, шляхом використання її праці передбачена кримінальна відповідальність.

34. Вставте пропущене слово (слова).

До кримінальної відповідальності притягаються батьки або особи, які їх замінюють, за використання _____ дитини для заняття жебрацтвом.

35. Систематичне випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб – це...

- А.** вимагання;
- Б.** рекет;
- В.** жебрацтво;
- Г.** позика.

36. Кримінальне правопорушення є...

- А.** більш тяжким діянням, ніж кримінальний проступок;
- Б.** різновидом кримінального проступку;
- В.** менш тяжким діянням, ніж кримінальний проступок;
- Г.** загальним поняттям, що охоплює кримінальний проступок.

37. Жорстоке поводження з тваринами тягне за собою...

- А.** кримінальну чи адміністративну відповідальність;
- Б.** тільки кримінальну відповідальність;
- В.** тільки адміністративну відповідальність;
- Г.** кримінальну, адміністративну чи дисциплінарну відповідальність.

38. Суб'єктом кримінального правопорушення може бути...

- А.** фізична осудна малолітня особа;
- Б.** фізична осудна неповнолітня особа;
- В.** фізична осудна частково дієздатна особа;
- Г.** фізична осудна особа незалежно від віку і дієздатності.

39. До неповнолітнього, визнаного винним у вчиненні кримінального правопорушення, може бути застосовано такий вид покарання, як...

- А.** довічне позбавлення волі;
- Б.** позбавлення волі на певний строк;
- В.** обмеження волі;
- Г.** направлення до спеціальної навчально-виховної установи.

40. До юридичних професій НЕ належить професія...

- А.** прокурора;
- Б.** адвоката;
- В.** поліцейського;
- Г.** нотаріуса.

II. Установіть відповідність.

Загальна кількість балів – 10 (за кожену правильно визначену пару – 1 бал).

1. Установіть відповідність у таблиці «Форми влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування».

1. Усиновлення	А. заміна сімейної турботи про дітей, про яких не можуть піклуватися їхні власні батьки
2. Опіка	Б. сім'я, яка добровільно взяла на виховання та спільне проживання від одного до чотирьох дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування
3. Прийомна сім'я	В. окрема сім'я, що створюється для забезпечення сімейним вихованням і спільного проживання не менш як п'яти дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування
4. Дитячий будинок сімейного типу	Г. сімейна форма влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, у віці до 14 років

5. Патронат	Д. прийняття дитини у сім'ю на правах дочки чи сина
	Е. тимчасовий догляд, виховання та реабілітація дитини в сім'ї вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин

2. Установіть відповідність у таблиці «Види та заходи юридичної відповідальності».

1. Кримінальна відповідальність	А. застереження
2. Дисциплінарна відповідальність	Б. позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину
3. Примусові заходи виховного характеру	В. зобов'язання публічно або в іншій формі вибачитись перед потерпілим
4. Адміністративна відповідальність	Г. усне зауваження
5. Адміністративні заходи впливу щодо неповнолітніх	Д. позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу
	Е. догана

Задачі

Загальна кількість балів – 40 (за кожну правильно розв’язану задачу – 5 балів).

Задача 1

Прочитайте текст. Визначте форму правління, форму державно-територіального устрою та державного політичного режиму описаної країни. Відповідь обґрунтуйте.

Глава держави Бермундія – Президент, який обирається загальним прямим голосуванням строком на 7 років. Він може бути переобраний необмежену кількість разів. Президент визначає загальні напрями політики нації, стежить за дотриманням Конституції, забезпечує національну єдність. Діє Конституція, схвалена референдумом 2 червня 1981 р.

Законодавча влада належить однопалатній Національній асамблеї з 200 депутатів, які обираються шляхом загальних прямих виборів строком на 5 років за пропорційною виборчою системою, в якій діє три політичні партії (інші до виборів не допускаються через нечисленність). Президент може достроково розпустити парламент, але не частіше ніж один раз на рік.

Законодавчі повноваження Національної асамблеї визначені переліком питань, встановленим Конституцією, за межами якого регулювання здійснюється декретами уряду в порядку регламентарної влади. Парламент також може передати частину своїх законодавчих повноважень уряду на певний строк.

Виконавча влада здійснюється Президентом і урядом на чолі з Прем’єр-міністром. Президент на власний розсуд призначає і звільняє з посади Прем’єр-міністра, а за пропозицією останнього – інших міністрів уряду. Прем’єр-міністр виконує функції координатора дій уряду. Для прийняття найбільш важливих рішень Президент скликає Раду міністрів і головує на її засіданнях. До системи адміністративно-територіального устрою країни входять 45 провінцій. Глави провінцій призначаються Президентом.

Задача 2

За наведеною нижче схемою проаналізуйте норму права.

Президент України може бути усунений з поста Верховною Радою України в порядку імпічменту у разі вчинення ним державної зради або іншого злочину.

За предметом правового регулювання _____

За методом правового регулювання _____

За змістом правового припису _____

За колом осіб, на яких поширюється дія норми _____

За функцією права _____

За дією в часі _____

За дією в просторі _____

Гіпотеза _____

Диспозиція _____

Санкція _____

Задача 3

Прочитайте умову задачі. Визначте частку і склад спадщини кожного спадкоємця.

Олег Іванеско помер, не залишивши заповіту. У нього є брат Андрій, дружина Жанна, син Віктор, батько Микола, дідусь з боку матері Василь. Спадщина складається з квартири, яка була придбана у шлюбі з Жанною, автомобіля Ford Focus, подарованого батьком, банківського вкладу у 450 тис. грн.

Задача 4

Прочитайте умову задачі. Дайте Олені юридичну консультацію.

Сімнадцятирічний Дмитро Римаренко працює за трудовим договором офіціантом. Свій заробіток витрачає на власні потреби й розваги, ні в чому собі не відмовляє. Зокрема, гроші витрачає на азартні ігри. Принаймні Олена, мати Дмитра, пару разів бачила, як він виходить із зали гральних автоматів. Олена намагалась переконати Дмитра віддавати гроші їй, оскільки в сім'ї ще двоє дітей – малолітні брат

і сестра Дмитра, яких треба утримувати. Але розмова з Дмитром нічого не дала: він, як і раніше, відмовляється віддавати зарплату матері. Олена звернулась до роботодавця Дмитра з проханням видавати їй на руки заробітну плату сина. Той відмовив. Тепер Олена хоче звернутися до суду із заявою про обмеження дієздатності її сина.

Задача 5

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

14-річний Святослав зареєстрований за місцем проживання своєї матері Ірини (місце проживання дитини було погоджене батьками під час розлучення п'ять років тому). Ірина звернулася до суду з проханням видати наказ про стягнення з батька аліментів на утримання дитини. Суд видав наказ про стягнення з батька на користь матері аліментів на сина у розмірі $\frac{1}{4}$ частки всіх видів заробітку (доходу) платника аліментів. Водночас батько Святослава подав заяву про перегляд судового наказу за нововідкритими обставинами, а саме: було з'ясовано, що Святослав уже два роки проживає разом з батьком, який і виконує всі зобов'язання щодо належного утримання дитини. Вказане підтверджувалося свідченнями самої дитини. У відповідь Ірина висунула до суду вимогу визначити місце проживання дитини з нею, мотивуючи це необхідністю спілкування з дитиною, попри бажання Святослава. На думку Ірини, неповнолітній не має права вирішувати, де йому проживати.

Задача 6

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

23 жовтня 2022 р. 17-річний Осипенко, підійшовши до автомата приготування кавових напоїв в одному із супермаркетів свого міста і переконавшись, що поблизу нікого немає, узяв із таці кілька 200-грамових паперових стаканів (загальна вартість – 96 грн), поклав їх у свій пакет і вийшов за межі супермаркету.

Примітка. 1 нмдг у 2022 р. становив 1240,5 грн.

Задача 7

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

16 червня 2020 р., приблизно о 20 год 50 хв 15-річний Веретко, який не мав жодного самостійного доходу чи власних коштів, зайшов на літній майданчик одного з кафе міста. Там за столиком сиділа група осіб, які святкували день народження одного з них. На столі лежав конверт. Веретко підійшов до столу, взяв цей конверт і вибіг геть. Наздогнати його не вдалося. За свідченнями потерпілого, у конверті залишалися гроші сумою 50 грн. Згодом, коли вже справа розглядалася в суді, адвокат Веретка просив застосувати до підзахисного примусові заходи виховного характеру. Натомість суд призначив йому покарання у виді штрафу.

Задача 8

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Гордієвський, 1980 р. н., прибираючи сніг на своїй дачній ділянці, перекинув його на прилеглу ділянку. Великий обсяг снігу впав на накритий тентом каркасний басейн, розташований на відстані 2 м від огорожі. Сусіди, які приїхали на свою дачу через тиждень, виявили пошкодження басейну (вартість – 17 500 грн). Вони викликали поліцію, повідомивши про факт пошкодження майна.

10 клас

Тестові завдання

1. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

Загальна кількість балів – 40 (за кожну правильну відповідь – 1 бал).

1. Вставте пропущене слово (слова).

«Спостерігач, який пише проти наших паразитичних придворних докторів і вважає, що вони не можуть бути гідними похвали захисниками королівської влади, ґрунтується на трьох головних засадах:

1. Правителі отримують свою владу і прерогативу від народу.

2. Правителі отримують свою владу лише для блага народу.

3. У всіх добре організованих державах закони, за якими правлять королі, мають на увазі набагато більшою мірою користь свободи підданих, ніж прерогативи короля».

У цьому уривку з твору англійського мислителя XVII ст. Генрі Паркера описана _____ теорія походження держави.

2. До складу території держави не входить...

А. суходіл у міжнародно визнаних кордонах держави;

Б. повітряний простір над суходолом у міжнародно визнаних кордонах держави;

В. територія антарктичної станції, власником якої є держава;

Г. прибережні морські води.

3. Країна Басків має власні парламент, уряд, гімн і герб. Державними мовами є іспанська та баскська. До якого типу автономій належить Країна Басків?

А. Політична автономія.

Б. Адміністративна автономія.

В. Етнічна автономія.

Г. Публічна автономія.

4. Пуерто-Рико має власну Конституцію і власний державний апарат, спільні зі США громадянство, валюту й оборону. Але Пуерто-Рико не представлено у Конгресі США, спільні органи влади зі США відсутні. Яким є статус Пуерто-Рико?

- А. Пуерто-Рико є суб'єктом федерації США.
- Б. Пуерто-Рико та США складають конфедерацію.
- В. Пуерто-Рико є асоційованою зі США державою.
- Г. Пуерто-Рико – так само незалежна держава, як і США.

5. Відкликання депутата представницького органу влади за народною ініціативою є інститутом...

- А. ліберальної демократії;
- Б. безпосередньої демократії;
- В. представницької демократії;
- Г. соціалістичної демократії.

6. Вставте пропущене слово (слова).

Ухилення громадян від участі у виборах має назву _____.

7. Жан-Жак Руссо стверджував: «Немає і не може бути ніякого основного закону, обов'язкового для народу в цілому, для нього необов'язковий навіть суспільний договір». Яке явище характеризує Руссо в цьому уривку?

- А. Правовий нігілізм.
- Б. Народний суверенітет.
- В. Низьку правову культуру народу.
- Г. Охлократію (владу натовпу).

8. Який із критеріїв НЕ згадується у статті 24 Конституції України як підстава для встановлення привілеїв чи обмежень?

- А. Раса.
- Б. Місце проживання.
- В. Освіта.
- Г. Стать.

9. Вставте пропущене слово (слова).

Виключення юридичної відповідальності депутата за результати голосування та висловлення у представницькому органі – це правовий _____.

10. Виконавчі органи державної влади працюють у...

А. постійному режимі;

Б. змінному режимі;

В. сесійному режимі, у разі необхідності – в постійному режимі;

Г. сесійному режимі, у разі необхідності – в надзвичайному режимі.

11. Вставте пропущене слово (слова).

1966 р. Леслі Хорнбі (псевдонім – Твіггі) була визнана «Обличчям року» за версією «Daily Express». На думку деяких істориків моди, саме Твіггі можна назвати першою супермоделлю. Мільйони дівчат у всьому світі худнули до виснаження («синдром Твіггі»), копіювали її макіяж і надзвичайно коротку стрижку.

«Синдром Твіггі» є різновидом _____ норми.

12. «Закон може забороняти лише дії, шкідливі для суспільства. Все, що не заборонено законом, дозволено, і ніхто не може бути примушений робити те, чого закон не приписує». Який тип правового регулювання закріплено цією статтею французької Декларації прав людини і громадянина 1789 р.?

А. Загальнодозвільний.

Б. Спеціальнодозвільний.

В. Загальнозаборонний.

Г. Абсолютно дозвільний.

13. Визначте, до якого виду норм належить положення пункту 12 частини 1 статті 2 Кодексу цивільного захисту України: «засоби протипожежного захисту – технічні засоби, призначені для запобігання, виявлення, локалізації та ліквідації пожеж, захисту людей, матеріальних цінностей та доквілля від впливу небезпечних факторів пожежі».

А. Технічних.

Б. Дефінітивних.

- В.** Регулятивних.
- Г.** Імперативних.

14. У тексті «Руської правди» є таке положення: «Після (смерті) Ярослава знову зібралися його сини Ізяслав, Святослав, Всеволод і мужі їх Коснячко, Перенег, Никифор і скасували помсту смертю за вбивство, встановивши грошовий викуп». Яку форму (джерело) права використали княжичі для скасування кровної помсти?

- А.** Закон.
- Б.** Правовий прецедент.
- В.** Нормативний договір.
- Г.** Правовий звичай.

15. Указ Президента України «Про символіку Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» є...

- А.** нормативно-правовим актом;
- Б.** індивідуальним правовим актом;
- В.** правотлумачним актом;
- Г.** правореалізаційним актом.

16. Чергові вибори народних депутатів України відбуваються...

А. в останню неділю жовтня п'ятого року повноважень Верховної Ради України;

Б. в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування Указу Президента України про припинення повноважень Верховної Ради України;

В. в останню неділю квітня п'ятого року повноважень Верховної Ради України;

Г. в останню неділю шістдесятиденного строку з дня опублікування постанови Верховної Ради України про припинення повноважень Верховної Ради України.

17. Прогідний бар'єр під час визначення результатів виборів народних депутатів у загальнодержавному виборчому окрузі становить...

- А.** 3 % голосів виборців;
- Б.** 5 % голосів виборців;
- В.** 7 % голосів виборців;
- Г.** 10 % голосів виборців.

18. За розгляд звернення громадян...

- А.** плата не стягується жодним із адресатів звернення;
- Б.** плата не стягується органом державної влади або місцевого самоврядування, тоді як інші адресати звернення можуть на власний розсуд встановити плату за розгляд звернення громадян;
- В.** плата стягується виключно за розгляд звернення, що містить питання юридичного характеру;
- Г.** плата стягується, якщо звернення громадян є повторним з того самого питання.

19. Конституційний Суд України НЕ надає висновків про відповідність Конституції України чинних міжнародних договорів України або тих міжнародних договорів, що вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їх обов'язковість, за зверненням...

- А.** Президента України;
- Б.** щонайменше сорока п'яти народних депутатів України;
- В.** Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
- Г.** Кабінету Міністрів України.

20. Судді, окрім деяких випадків, гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним / нею...

- А.** 55 років;
- Б.** 60 років;
- В.** 65 років;
- Г.** 70 років.

21. Отримане Конституційним Судом України письмове клопотання Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо визнання акта (його окремих положень) неконституційним або офіційного тлумачення Конституції називається...

- А. конституційне подання;
- Б. конституційне звернення;
- В. конституційна скарга;
- Г. конституційний позов.

22. Перейменування міста Дніпродзержинськ на місто Кам'янське здійснено згідно з...

- А. законом України;
- Б. постановою Верховної Ради України;
- В. указом Президента України;
- Г. розпорядженням Кабінету Міністрів України.

23. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля відповідно до Конституції України передбачає вільний доступ до інформації про...

- А. стан довкілля;
- Б. стан довкілля, якість харчових продуктів;
- В. стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту;
- Г. стан довкілля, якість харчових продуктів і предметів побуту, місця зберігання вибухонебезпечних і токсичних речовин.

24. У виборчому праві України немає...

- А. вікового цензу;
- Б. цензу дієздатності;
- В. цензу громадянства;
- Г. майнового цензу.

25. Тимчасове посвідчення громадянина України видається...

А. особам, які набули громадянства України та взяли зобов'язання припинити іноземне громадянство;

Б. громадянам України, які звільнені з установи виконання покарань;

В. громадянам України, які втратили паспорт, перебуваючи за кордоном;

Г. особам, які подали заяву про прийняття до громадянства України за територіальним походженням.

26. Громадянина Н. визнано обмежено осудним. Яке значення це має для реалізації ним права брати участь у виборах?

А. Його буде тимчасово виключено з Державного реєстру виборців.

Б. Його буде назавжди виключено з Державного реєстру виборців.

В. Реєстрація громадянина Н. в Державному реєстрі виборців буде призупинена.

Г. Виборчі права громадянина Н. не зміняться. Він має право брати участь у виборах.

27. До складу Ради національної безпеки і оборони України НЕ входить...

А. Голова Служби безпеки України;

Б. Міністр внутрішніх справ України;

В. Міністр закордонних справ України;

Г. Голова Верховної Ради України.

28. Повноваження Верховної Ради України з питань здійснення державної влади визначаються...

А. законодавством України;

Б. Конституцією України;

В. Конституцією та законами України;

Г. Конституцією України та регламентом Верховної Ради України.

29. Народний депутат України заклеп або образу, висловлену з трибуни Верховної Ради України...

А. несе кримінальну відповідальність;

Б. несе політичну відповідальність;

В. несе цивільно-правову відповідальність;

Г. не несе відповідальності.

30. Прем'єр-міністр України має право подати у відставку...

А. не раніше ніж через місяць після призначення на посаду;

Б. не раніше ніж через місяць після схвалення Програми діяльності уряду;

В. не раніше ніж через рік після схвалення Програми діяльності уряду;

Г. у будь-який момент.

31. Членом Кабінету Міністрів України може бути громадянин України...

А. який не має вищої освіти з відповідної займаний посаді спеціальності;

Б. який має судимість, не погашену або не зняту в установленому законом порядку;

В. на якого протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

Г. який має заборгованість зі сплати аліментів на утримання дитини.

32. Повноваження Верховної Ради України можуть бути достроково припинені Президентом України...

А. в останні шість місяців строку повноважень Верховної Ради України;

Б. в останні шість місяців строку повноважень Президента України;

В. протягом шістдесяти днів після відставки Кабінету Міністрів України, якщо не сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України;

Г. якщо протягом тижня однієї чергової сесії пленарні засідання не можуть розпочатися.

33. Який міжнародний орган із захисту прав людини утворений відповідно до положень Міжнародного пакту про громадянські та політичні права 1966 р.?

А. Комітет з прав людини.

Б. Комісія ООН з прав людини.

В. Суд ООН з прав людини.

Г. Рада ООН з прав людини.

34. Кабінет Міністрів України складає повноваження перед новообраною Верховною Радою України...

А. не пізніше ніж через місяць з першої сесії новообраної Верховної Ради України;

Б. на першому пленарному засіданні новообраної Верховної Ради України;

В. наступного дня після оприлюднення результатів виборів народних депутатів;

Г. наступного дня після складення присяги новообраними народними депутатами України.

35. Документом, який підтверджує особу та громадянство України виборця, НЕ є...

А. дипломатичний паспорт;

Б. тимчасове посвідчення громадянина України;

В. посвідчення особи моряка;

Г. картка (довідка) установи виконання покарань або слідчого ізолятора (для осіб, які там перебувають).

36. До складу депутатської фракції у Верховній Раді України можуть входити...

А. виключно народні депутати, обрані за виборчим списком відповідної політичної партії, та народні депутати, які були висунуті цією самою політичною партією в одномандатних округах;

Б. виключно народні депутати, які належать до однієї політичної партії;

В. виключно народні депутати, обрані за виборчим списком відповідної політичної партії;

Г. народні депутати, обрані за виборчим списком відповідної політичної партії, та народні депутати, які були висунуті цією самою політичною партією в одномандатних округах, а також народні депутати, обрані в одномандатних округах, які реєструвалися кандидатами у народні депутати шляхом самовисування, або народні депутати, які були висунуті політичною партією, що за результатами виборів не взяла участі у розподілі депутатських мандатів.

37. Хто може подати заяву до Європейського суду з прав людини?

А. Тільки громадяни країн – членів Ради Європи.

Б. Будь-яка особа, неурядова організація або група осіб, яка має право на захист за Конвенцією.

В. Лише офіційні представництва держав – членів ЄС.

Г. Лише органи влади.

38. Яке право дитини НЕ передбачено Конвенцією про права дитини?

А. Право на освіту.

Б. Право на захист від насильства.

В. Право на працю.

Г. Право на участь у прийнятті рішень, що стосуються дитини.

39. До заходів правового режиму воєнного стану НЕ належить...

А. встановлення карантину та проведення інших обов'язкових санітарних та протиепідемічних заходів;

Б. особливий режим у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини;

В. військово-квартирна повинність з розквартирування військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу правоохоронних органів, особового складу служби цивільного захисту, евакуйованого населення та розміщення військових частин, підрозділів і установ;

Г. обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства.

40. Яке із зазначених нижче прав безпосередньо не гарантовано Європейською конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод?

А. Право на життя.

Б. Право на свободу думки, совісті та релігії.

В. Право на достатній життєвий рівень.

Г. Право на справедливий суд.

II. Установіть відповідність.

Загальна кількість балів – 10 (за кожен правильно визначену пару – 1 бал).

1. Установіть відповідність у таблиці «Функції держави».

1. Алі Мехмет отримав посвідчення біженця в Україні	А. економічна функція
2. У зв'язку із зростанням мінімальної заробітної плати буде підвищена мінімальна пенсія за віком для пенсіонерів віком від 65 років	Б. фінансова функція
3. Правління Національного банку України ухвалило рішення зберегти облікову ставку на рівні 15 %	В. функція охорони правопорядку
4. Право на археологічні розкопки та розвідки мають лише ті, хто отримав відкритий лист від Інституту археології НАНУ та дозвіл Міністерства культури та інформаційної політики України	Г. функція захисту прав людини
5. Київські правоохоронці викрили нелегальний продаж контрафактних сигарет і тютюну для кальяну без акцизних марок	Д. культурна функція
	Е. соціальна функція

2. Установіть відповідність між видом Конституції та уривком з неї або її описом.

1. «Повноваження Парламенту змінювати Конституцію і процедура, що застосовується при цьому. Незалежно від будь-чого, що міститься в цій Конституції, Парламент може на здійснення своєї установчої влади змінювати шляхом додавання, зміни або скасування будь-яких положень цю Конституцію відповідно до процедури, зазначеної в цій статті»	А. некодифікована
--	-------------------

2. «Єлизавета Друга, Божою милістю Королева Великої Британії, Канади та інших королівств і територій, Глава Співдружності, Захисниця Віри, усім, до кого можуть мати якесь відношення ці положення, привіт. ...Ми цією нашою Прокламацією заявляємо за порадою Нашої Таємної ради для Канади, що Конституційний акт 1982 р. набирає чинності з дотриманням положень вищезгаданої статті 59 у сімнадцятий день квітня місяця тисяча дев'ятсот вісімдесят другого року від Різдва Христового»	Б. гнучка
3. Склад Конституції Швеції: Акт про престолоспадкування; Акт про свободу друку; Акт про форму правління; Акт про свободу вираження поглядів	В. жорстка
4. «Стаття 156. Законопроект про внесення змін до розділу I “Загальні засади”, розділу III “Вибори. Референдум” і розділу XIII “Внесення змін до Конституції України” подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначається Президентом України»	Г. дарована
5. Державний лад Нової Зеландії визначають англійський Білль про права 1689 р., конституційні укази, Конституція вільно асоційованої держави Ніуе, а також звичаї та прецеденти	Д. договірна
	Е. неписана

Задачі

Загальна кількість балів – 40 (за кожен правильно розв’язану задачу – 5 балів).

Задача 1

Прочитайте текст. Визначте вид правового акта та згадані в ньому форми права.

Рішення Верховного Суду США у справі *Obergefell et al. v. Richard Hodges, Director, Ohio Department of health, et al.* (2015) проголошує: «Суд вже давно визнав, що Конституція захищає право на шлюб, зокрема у справі *Loving v. Virginia* 388 US 1, 12 (1967), в якій Суд визнав недійсними заборони на міжрасові шлюби.

Хоча ці попередні справи стосувалися шлюбу між особами різної статі, вони встановили більш далекосяжні конституційні принципи, включаючи чотири основні принципи, що стосуються права на шлюб:

- право на особистий вибір щодо шлюбу як невіддільного аспекту автономії особи;
- важливість шлюбного союзу для двох осіб, які “не схожі на інших”;
- те, що шлюб забезпечує безпеку для дітей та сімей;
- і що шлюб є основою суспільного ладу, а держава пропонує подружжю права, пільги та обов’язки.

...З рішення про те, що одностатеві пари можуть одружуватися в усіх штатах, випливає, що немає жодних законних підстав, на яких штат може відмовити у визнанні одностатевого шлюбу, законно укладеного в іншому штаті, через його одностатевий характер».

Задача 2

Прочитайте текст. Визначте форму правління, форму державно-територіального устрою та державного (політичного) режиму. Відповідь обґрунтуйте.

На чолі князівства Остготія стоять два співправителі – митрополит Баязетський та Президент сусідньої держави – Вандалузії. Вони є гарантами незалежності Остготії та її рівноправного добросусідства з іншими країнами. Реальні повноваження співправителів конституційно обмежені участю в підготовці міжнародних договорів, що стосуються внутрішньої безпеки, оборони і прикордонних проблем; інші функції глави держави здійснюються ними номінально і потребують контрасигнатури глави парламенту або глави уряду.

Діє Конституція, розроблена установчими зборами та схвалена на референдумі в 1993 р.

Законодавчий орган влади – однопалатна Генеральна рада, що обирається загальним прямим голосуванням і складається зі 100 членів: 50 – за системою пропорційного представництва, 50 – по 2 від кожної громади. Строк повноважень депутатів – 4 роки. Половина членів Генеральної ради оновлюється що 2 роки. Генеральна рада контролює діяльність уряду і затверджує державний бюджет, обирає голову парламенту і його заступника. Парламент може делегувати законодавчі функції (з певного питання) уряду.

Виконавча влада належить уряду, глава якого обирається Генеральною радою і формально призначається співправителями. Уряд несе політичну відповідальність перед парламентом.

Адміністративно-територіальний поділ – 25 громад. Глави громад обираються населенням строком на 5 років.

Задача 3

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Брати Олекса (20 років), Матвій (17 років) і Тимофій (12 років) захоплюються комп'ютерними іграми. Вони вирішили створити молодіжну громадську організацію, яка об'єднувала б фанатів комп'ютерних ігор.

Обговорили цю ідею з друзями і 20 вересня організували установчі збори засновників організації. Серед учасників зборів були також однокурсники Олекси Катажина та Губерт (громадяни Польщі), однокласники Тимофія Леся та Дем'ян та кілька друзів Матвія з коледжу.

Вони склали статут організації, підготували заяву, протокол установчих зборів. Та коли почали готувати реєстр осіб, які брали участь у зборах, Андрій, студент коледжу, висловив зауваження щодо Губерта та Катажини, оскільки вони, як громадяни іншої держави, на думку Андрія, не могли бути засновниками молодіжної громадської організації.

Задача 4

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

У провадженні судді Н. перебуває справа за позовом громадянина С., який пересувається на візку і в судовому порядку хоче захистити своє право на вільний доступ до громадського закладу, й тим самим протидіяти дискримінації за ознакою інвалідності. Відповідачем у цій справі є власник ресторану «Венеція», який на території пандуса розмістив літню терасу, вважаючи, що це приватна територія. У дочки судді найближчим часом планується весілля, з цієї нагоди батько-суддя у ресторані «Венеція» замовив бенкет на 50 осіб. Оплату вартості весільного бенкету взяв на себе власник ресторану «Венеція». Через два тижні після весілля доньки батько-суддя розглянув справу у судовому засіданні й ухвалив рішення на користь власника ресторану.

Задача 5

Прочитайте умову задачі. Проконсультуйте Карину Петренко щодо її трудових прав і способів їх захисту.

Карина Петренко працювала на посаді провідного інженера садово-паркового господарства комунального підприємства з утримання зелених насаджень. У липні 2022 р. їй оголосили догану за порушення трудової дисципліни. Через два місяці – другу догану – за неналежне виконання завдань і своїх обов'язків. В обох наказах про винесення догани використано такі формулювання: «за неналежне виконання завдань і своїх обов'язків відповідно до посадової інструкції», «неналежне виконання завдань» без деталізації та вказівки про час вчинення цих порушень. Зрештою у грудні 2023 р. Петренко звільнили в порядку застосування дисциплінарного стягнення. Підставами для звільнення стали службова записка головного інженера, відповідно до якої Петренко не виконала

низку його доручень, та раніше накладені дисциплінарні стягнення. Службове розслідування в жодному випадку не проводилось, пояснень щодо вчинених нею дій від Петренко не вимагалось.

Петренко вважає догани та звільнення незаконними і хоче звернутись до суду, хоча для неї більш прийнятним є вирішення цього конфлікту мирним шляхом. Утім, комісії з трудових спорів на підприємстві не існує.

Задача 6

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Кравчук, 1980 р. н., з мотивів помсти підпалив приватний будинок свого знайомого Лесюка. При цьому він знав, що у будинку перебуває прикута до ліжка хвора мама Лесюка. Внаслідок вчасного реагування пожежних жінку вдалося врятувати, однак вона отримала тяжкі тілесні ушкодження. Адвокат Кравчука стверджував, що оскільки приватному майну не було заподіяно шкоди у великих розмірах, а потерпілій шкода була заподіяна з необережності, то його підзахисний не повинен нести відповідальність за умисні кримінальні правопорушення.

Задача 7

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Під час випробувального польоту літака почались перебої у роботі мотора, а потім цей мотор заглух. Керівник польотів Онуфріїв віддав наказ льотчику-випробувачеві Клочку відвести літак на безпечну відстань від населеного пункту, а потім залишити кабінку, що той і зробив. Літак розбився. Вибухом була завдана шкода кільком найближчим будинкам.

Задача 8

Прочитайте умову задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

У 16-річного Деренька під час проїзду у громадському транспорті, яким він зазвичай їздив додому після уроків, з бокової кишені рюкзака випав поліетиленовий пакетик. Громадянин, який підняв цей пакетик,

випадково надірвав його. З нього висипалася невідома речовина. Як пізніше з'ясувалося, ця речовина належить до наркотичних засобів (за обсягом – в невеликих розмірах). Деренько пояснив, що знайшов це під лавкою в школі, подумав, що це наркотики, та їхав у поліцію, щоб здати знайдений пакет. Проте за маршрутом слідування відповідного громадського транспорту жодного відділення поліції не було.

11 клас**Тестові завдання**

1. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

Загальна кількість балів – 40 (за кожну правильну відповідь – 1 бал).

1. Відсторонення водіїв від керування транспортним засобом є заходом...

- А.** адміністративної відповідальності;
- Б.** адміністративного запобігання;
- В.** адміністративного припинення;
- Г.** адміністративного попередження.

2. До загальних умов вступу на державну службу НЕ належить...

- А.** володіння державною мовою;
- Б.** наявність вищої освіти;
- В.** проходження спеціальної перевірки;
- Г.** проходження військової служби.

3. Повноваження, надане адміністративному органу законом, обирати один із можливих варіантів рішення – це...

- А.** диспозитивне повноваження;
- Б.** дискреційне повноваження;
- В.** адаптаційне повноваження;
- Г.** імплементаційне повноваження.

4. Захист прав, свобод, законних інтересів громадянина в адміністративному судочинстві (адміністративним судом) НЕ здійснюється шляхом...

- А.** визнання протиправним та скасування індивідуального акта чи окремих його положень;
- Б.** визнання протиправним та нечинним нормативно-правового акта чи окремих його положень;

В. відновлення становища, яке існувало до порушення;

Г. встановлення наявності чи відсутності компетенції (повноважень) суб'єкта владних повноважень.

5. До неподаткових надходжень до державного бюджету України НЕ належать...

А. доходи від власності та підприємницької діяльності;

Б. адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності;

В. субвенції місцевим бюджетам;

Г. власні надходження бюджетних установ.

6. Розробляє основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її впровадженням...

А. Національний банк України;

Б. Рахункова палата України;

В. Рада Національного банку України;

Г. Міністерство фінансів України.

7. Право власності на новозбудований приватний житловий будинок на загальних підставах виникає з моменту...

А. прийняття в експлуатацію;

Б. завершення будівництва;

В. державної реєстрації права власності;

Г. отримання витягу про реєстрацію права власності з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

8. Піклувальник може давати згоду...

А. на укладення договору дарування між своїм підопічним та своєю дружиною, в якому остання виступає як дарувальник;

Б. на укладення договору позички між своїм підопічним та своїм братом, де останній виступає як користувач;

В. на укладення кредитного договору між своїм підопічним та банком, де підопічний виступає як позичальник;

Г. на складання своїм підопічним заповіту.

9. Потерпілим у кримінальному провадженні НЕ може бути...

А. юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної шкоди;

Б. юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди;

В. адміністратор за випуском облігацій, який діє в інтересах власників облігацій;

Г. фізична особа, яка не подала заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення або заяви про залучення її до провадження як потерпілого, але надала на те письмову згоду.

10. До запобіжних заходів у кримінальному провадженні НЕ належить...

А. особисте зобов'язання;

Б. особиста порука;

В. застава;

Г. арешт.

11. Допит неповнолітнього підозрюваного чи обвинуваченого здійснюється у присутності...

А. ювенального поліцейського;

Б. ювенального прокурора;

В. захисника;

Г. представника ювенальної пробації.

12. Формою закінчення досудового розслідування є...

А. обвинувальний висновок;

Б. обвинувальний акт;

В. обвинувальне заключення;

Г. обвинувальний вирок.

13. У бюджетній класифікації трансфerti належать до розділу...

А. доходів;

Б. видатків;

В. боргу;

Г. фінансування бюджету.

14. Вставте пропущене слово (слова).

Фізична особа може бути визнана судом безвісно відсутньою, якщо протягом _____ в місці її постійного проживання немає відомостей про місце її перебування.

15. Письмовий документ, що видається однією особою іншій особі для представництва перед третіми особами, має назву...

- А.** наказ;
- Б.** доручення;
- В.** довіреність;
- Г.** розпорядження.

16. Юридична особа публічного права НЕ може бути створена згідно з...

- А.** розпорядчим актом Президента України;
- Б.** розпорядчим актом Міністерства внутрішніх справ України;
- В.** розпорядчим актом Офісу Ради Європи в Україні;
- Г.** розпорядчим актом Львівської міської ради.

17. Який із запропонованих варіантів є правочином, вчиненим шляхом конклюдентних дій...

- А.** договір перевезення пасажирів, укладений з компанією «Автолюкс»;
- Б.** придбання кави у кавовому автоматі;
- В.** продаж квартири;
- Г.** придбання мобільного телефону в магазині.

18. До видів цивільно-правової відповідальності НЕ належить...

- А.** субсидіарна відповідальність;
- Б.** солідарна відповідальність;
- В.** договірна відповідальність;
- Г.** делегована відповідальність.

19. Справа про надання дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, розглядається...

- А.** у наказному провадженні;
- Б.** у спрощеному позовному провадженні;

- В.** в окремому провадженні;
- Г.** у загальному позовному провадженні.

20. До способів забезпечення виконання цивільно-правових зобов'язань НЕ належить...

- А.** зарахування зустрічних вимог;
- Б.** застава;
- В.** завдаток;
- Г.** притримання.

21. Договір позики НЕ є...

- А.** одностороннім;
- Б.** консенсуальним;
- В.** реальним;
- Г.** відплатним або безоплатним.

22. Право спадкування за законом має...

- А.** недієздатна фізична особа;
- Б.** батько дитини, щодо якої він був позбавлений батьківських прав;
- В.** особа, яка умисно перешкождала спадкодавцеві скласти заповіт;
- Г.** відповіді А, Б, В неправильні.

23. Вставте пропущене слово (слова).

_____ – це частина чистого прибутку акціонерного товариства, що виплачується акціонеру з розрахунку на одну належну йому акцію певного типу та/або класу.

24. Контрольним пакетом акцій акціонерного товариства є...

- А.** пакет у розмірі більше ніж 50 % простих акцій;
- Б.** пакет у розмірі більше ніж 5 % простих акцій;
- В.** пакет у розмірі більше ніж 75 % простих акцій;
- Г.** пакет у розмірі більше ніж 90 % простих акцій.

25. До способів захисту цивільних прав та інтересів НЕ належить...

- А.** терміновий заборонний припис;
- Б.** припинення дії, яка порушує право;
- В.** відновлення становища, яке існувало до порушення;
- Г.** примусове виконання обов'язку в натурі.

26. Право на прохід, проїзд через чужу земельну ділянку, прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку і трубопроводів, забезпечення водопостачання, меліорації – це...

- А.** суперфіцій;
- Б.** сервітут;
- В.** емфітевзис;
- Г.** концесія.

27. Неналежне виконання трудових або військових обов'язків тягне юридичну відповідальність, а саме:

- А.** матеріальну;
- Б.** адміністративну;
- В.** дисциплінарну;
- Г.** цивільно-правову.

28. У діяннях у сфері господарської діяльності юридична особа...

А. може бути суб'єктом кримінального правопорушення у випадках бездіяльності її посадових осіб;

Б. може бути суб'єктом кримінального правопорушення у випадках активних дій її керівників чи уповноважених осіб;

В. не може бути суб'єктом кримінального правопорушення у жодному випадку;

Г. може бути суб'єктом кримінального правопорушення лише у разі її ліквідації.

29. Якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання, то...

- А.** діяння вважається вчиненим з прямим умислом;
- Б.** діяння вважається вчиненим з непрямым умислом;
- В.** діяння вважається вчиненим з непрямым наміром;
- Г.** діяння вважається вчиненим з невизначеним умислом.

30. Використання малолітнього для заняття жебрацтвом і втягнення малолітнього у заняття жебрацтвом розглядаються як діяння, за які...

- А.** залежно від наслідків настає адміністративна або кримінальна відповідальність;
- Б.** настає адміністративна відповідальність;
- В.** настає кримінальна відповідальність, передбачена однією статтею Кримінального кодексу України;
- Г.** настає кримінальна відповідальність, передбачена двома різними статтями Кримінального кодексу України.

31. «Звільняється від кримінальної відповідальності громадянин України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної держави, іноземної організації або їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив органам державної влади про свій зв'язок з ними та про отримане завдання». Це кримінально-правова норма, яка містить...

- А.** загальну підставу звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду;
- Б.** загальну підставу звільнення особи від кримінальної відповідальності за шпигунство;
- В.** спеціальну підставу звільнення особи від кримінальної відповідальності за державну зраду;
- Г.** спеціальну підставу звільнення особи від кримінальної відповідальності за шпигунство.

32. Що є визначальним для розмежування незаконного позбавлення волі (чи викрадення людини) та захоплення заручників?

- А.** Потерпілий від кримінального правопорушення.
- Б.** Засоби та знаряддя вчинення кримінального правопорушення.
- В.** Місце вчинення кримінального правопорушення.
- Г.** Мета вчинення кримінального правопорушення.

33. Вставте пропущене слово (слова).

Кримінальна відповідальність за злісне ухилення від сплати аліментів на утримання дітей настає у разі, коли заборгованість зі сплати таких коштів сукупно складає суму виплат за _____ відповідних платежів.

34. Метою організації озброєної банди є...

- А.** укриття злочинної діяльності учасників злочинної організації;
- Б.** вчинення тяжкого чи особливо тяжкого злочину;
- В.** напад на підприємства, установи, організації чи окремих осіб;
- Г.** приховування чи маскуванню незаконного походження коштів або іншого майна, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння.

35. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху та експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, настає, якщо потерпілому завдано як мінімум...

- А.** побої;
- Б.** легке тілесне ушкодження, що НЕ спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності;
- В.** легке тілесне ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності;
- Г.** середньої тяжкості тілесне ушкодження.

36. До тарифної системи оплати праці належить...

- А.** мінімальна заробітна плата;
- Б.** посадовий оклад;
- В.** відрядні розцінки;
- Г.** компенсація витрат у зв'язку зі службовим відрядженням.

37. Правила внутрішнього трудового розпорядку затверджуються...

- А.** роботодавцем і профспілковим представником;
- Б.** профспілковим комітетом за поданням власника;
- В.** трудовим колективом за поданням роботодавця і виборним органом первинної профспілкової організації;
- Г.** загальними зборами трудового колективу.

38. Об'єктом права спільної сумісної власності подружжя є...

А. придбана у шлюбі квартира, кошти на яку подарували батьки своєму синові у день його народження, коли він вже перебував у шлюбі;

Б. народжене після реєстрації шлюбу цуценя німецької вівчарки, яку за два роки до весілля парубок подарував своїй майбутній дружині;

В. ювелірний комплект з каблучки, браслета, підвіски та сережок із камінцями Swarovski, придбаний для дружини з коштів сімейного бюджету;

Г. гонорар (авторська винагорода), виплачений дружині відповідно до укладеного договору за підготовлену нею статтю для публікації в глянцевого журналі.

39. Якщо мати та батько дитини не перебувають у шлюбі, то походження дитини від батька визначається...

А. за заявою матері та батька дитини або за рішенням суду;

Б. тільки за рішенням суду;

В. тільки судом відповідно до акта генетичної експертизи;

Г. органом державної реєстрації актів цивільного стану на підставі акта генетичної експертизи.

40. До видів матеріальної відповідальності у трудових відносинах НЕ належить...

А. повна матеріальна відповідальність працівника;

Б. обмежена матеріальна відповідальність працівника;

В. колективна (бригадна) матеріальна відповідальність;

Г. субсидіарна матеріальна відповідальність працівника.

II. Установіть відповідність.

Загальна кількість балів – 10 (за кожен правильно визначену пару – 1 бал).

1. Установіть відповідність у таблиці «Захист цивільних прав».

1. Спосіб захисту цивільних прав та інтересів	А. приниження ділової репутації юридичної особи
2. Реальні збитки	Б. вчинення виконавчого напису на борговому документі
3. Моральна шкода	В. витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права
4. Нотаріальна дія	Г. визнання правочину недійсним
5. Упущена вигода	Д. стягнення пені
	Е. доходи, які особа могла б реально одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене

2. Установіть відповідність у таблиці «Види кримінальних правопорушень».

1. Кримінальний проступок	А. діяння, за яке передбачено суспільно корисні роботи
2. Нетяжкий злочин	Б. діяння, за яке передбачено арешт на три місяці
3. Тяжкий злочин	В. діяння, за яке передбачено позбавлення волі до п'яти років
4. Особливо тяжкий злочин	Г. діяння, за яке передбачено штраф у розмірі 26 000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
5. Адміністративний проступок	Д. діяння, за яке передбачено позбавлення волі до десяти років
	Е. діяння, яке не заподіяло і не могло заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі

Задачі

Загальна кількість балів – 40 (за кожну правильно розв'язану задачу – 5 балів).

Задача 1

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Під час виборчої кампанії до Верховної Ради України одна з міських газет опублікувала замітку про кандидата у депутати (який на той момент обіймав посаду заступника голови обласної державної адміністрації), в якій було зазначено, що 15 років тому він притягався до кримінальної відповідальності за вчинення крадіжки, але, зважаючи на неповноліття та щире каяття, був звільнений від відбування покарання з випробуванням. Утім, цей факт був використаний ним для ухилення від призову на військову службу. Подавши позов до суду, кандидат стверджував, що цією публікацією були поширені відомості про його особисте життя, чим було порушено право, передбачене ст. 32 Конституції України. Крім того, кандидат звернувся в поліцію із заявою про притягнення журналіста до кримінальної відповідальності за наклеп, а також погрожував фізичною розправою.

Задача 2

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте юридичну консультацію Анастасії.

Аліна (12 років) є ученицею художньої школи імені Іллі Рєпіна. Її картини представлені на виставці дитячої творчості в обласному музеї. Відвідувач виставки Олександр хоче купити одну з картин. Аліна не проти того, але її мама Анастасія хоче залишити картину в сім'ї. Тоді Олександр пропонує Аліні зробити авторську копію картини й обіцяє заплатити за це Анастасії 3 тис. грн. Аліна погоджується виконати таку роботу, тим паче, що їй потрібні нові пензлі, які можна було б купити за ці гроші. Анастасія приємно здивована визнанням таланту її дитини, але побоюється, що отримання грошей за роботу доньки буде розцінене як експлуатація дитячої праці, що є кримінальним правопорушенням.

Задача 3

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Василина Іваницька знайшла у під'їзді будинку, де вона проживає, британського капловухого котика. Тваринка була голодна, виснажена. Нашийника з медальйоном або кліпси на вушку на ній не було. Василина взяла котика до себе, нагодувала, помила, віднесла до ветеринарної клініки, де котика оглянули й призначили дороге лікування та спеціальний, теж недешевий, корм.

Василина розмістила оголошення про знайдену тваринку в соцмережі «Facebook» та в сусідському чаті у «Viber». Утім, ніхто не відгукнувся.

Через пів року, коли котик остаточно набув здорового стану, Василина вирішила взяти з ним участь у щорічній виставці котів у її місті. Котик зайняв призове місце, і як нагороду Василина отримала 1000 гривень. У момент нагородження одна з організаторок – Анжела Хмельницька – заявила, що це її кіт, який пропав пів року тому. Як доказ Хмельницька показала фото котика на оголошенні, яке вона розмістила в соцмережах та на дошці оголошень свого ОСББ, коли котик пропав. Анжела обіцяла винагороду у розмірі 2 тисячі гривень за повернення їй котика.

Анжела вимагає повернути їй kota, а також нагороду, отриману за зайняте котиком призове місце. Василина із цим не погоджується, вказуючи, що, по-перше, вона врятувала котика від смерті й витратила на те багато грошей, по-друге, уже пройшло багато часу з моменту знахідки тваринки. Тому котик за правом набувальної давності має належати їй.

Задача 4

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

У Катерини Іванюк двоє дітей: Марина (12 років), народжена у першому шлюбі із Сергієм, та Тарас (7 років), батьком якого є нинішній чоловік Катерини Віталій. Віталій бажає усиновити Марину. Реально саме він її виховує змалечку, і вона називає його батьком, хоча знає про те, що її біологічним батьком є Сергій. Сергій сплачує,

хоча й нерегулярно, аліменти, але з Мариною спілкується тільки телефоном і вкрай нечасто, пояснюючи це тим, що працює за кордоном і в Україні буває тільки наїздом. Катерина звернулася до суду із заявою, в якій зазначила бажання чоловіка усиновити Марину, оскільки дитина вже вісім років росте в повноцінній сім'ї і вважає свого вітчима батьком. Сергія Марина вважає чужим для себе і спілкуватися з ним не хоче.

Сергій, своєю чергою, звернувся до суду із заявою про усунення перешкод у спілкуванні з дитиною та у вихованні дитини.

Задача 5

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

У Петріва важко хворіє мати. 28.01.2023 р. о 2 год 20 хв у матері сталося різке загострення хвороби. Раптово виявилось, що єдині ліки, які допомагають купірувати напад, закінчились. Оскільки у нічний час у місті не працювала жодна аптека, Петрів був змушений на власному автомобілі поїхати до своєї сестри, яка у себе вдома мала ліки для матері. При цьому він знав, що в одній з фар перегоріла лампочка, а освітлення номерного знака автомобіля не працює взагалі. Петрів був затриманий патрулем у зв'язку порушенням комендантської години.

Задача 6

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

13-річний Барчук, 14-річний Яровенко та 15-річний Аннюк увечері у дворі багатоповерхового будинку напали на самотню жінку, яка прямувала до свого під'їзду. Завдавши їй кілька ударів по голові і тулубу, вони звалили її з ніг та намагалися вихопити сумочку. Однак сумка була одягнута через плече потерпілої, тому заволодіти нею не вдалося. У цей момент з'явилися інші мешканці багатоповерхівки, через що Барчук, Яровенко й Аннюк втекли. Адвокат просив звільнити їх від відповідальності у зв'язку з тим, що, по-перше, його підзахисні не досягли 16-літнього віку, по-друге, не довели діяння до кінця, і по-третє, вони (їх батьки) повністю відшкодували заподіяну потерпілій шкоду.

Задача 7

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Гуртін, 1967 р. н. – професійний кишеньковий крадій, здійснював свою злочинну діяльність на одному з маршрутів громадського транспорту м. Тернополя. 18.03.2023 р. його затримали працівники поліції. У нього було виявлено 2470 грн, ніж вартістю 200 грн, який згодом експертизою був визнаний холодною зброєю, ID-картка громадянки Федоренко та кілька пластикових платіжних карток Приватбанку. Гуртін визнав, що гроші і документи він викрав у пасажирів рейсового автобуса, а ніж – з прилавка на місцевому побутовому ринку. Прокурор просив у процесі притягнення до кримінальної відповідальності врахувати ознаку повторності.

Примітка. 1 нмдг у 2023 р. становив 1342 грн.

Задача 8

Ознайомтеся з умовою задачі. Дайте правову оцінку ситуації.

Подружжя Ганкевичів збудувало на власній присадибній земельній ділянці у сільській місцевості житловий будинок і необхідні для ведення підсобного господарства будівлі. Впродовж 15 років родина жила із сусідкою Панченко, власницею суміжної земельної ділянки, у мирі та злагоді. Після смерті сусідки її садибу придбала сім'я Гнатюків. Молода сім'я збудувала новий житловий будинок і необхідні господарські будівлі. Вбиральню вони розмістили навпроти вікон будинку Ганкевичів за 1,5 м від огорожі. На межі складали бур'ян після прополювання городу. Час від часу цей бур'ян, коли він підсихав, палили. Тут же виливали відходи. Неприємні запахи та їдкий дим сильно дошкуляли Ганкевичам. Неодноразові звернення до Гнатюків з претензіями не дали результату. Крім того, Гнатюки посадили горіх на відстані один метр від межі сусідів, який з часом почав затінювати город, що значно вплинуло на врожайність вирощуваної картоплі.

ВІДПОВІДІ

9 клас

Тестові завдання

І. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

1	А	19	А (ст. 59 Конституції України)
2	абсолютна монархія	20	А (ч. 1 ст. 17 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»)
3	Г	21	Б (ч. 1 ст. 107 Конституції України)
4	Б	22	верховенством права (ст. 129 Конституції України)
5	В	23	судом (ст. 55 Конституції України)
6	Г	24	В (ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»)
7	Б	25	договір (ст. 626 ЦКУ)
8	Г (ст. 9 Закону України «Про правотворчу діяльність»)	26	В (ст. 215, 219, 222, 223, 227 ЦКУ)
9	Б	27	В (ст. 26 СКУ)
10	В	28	А
11	Г (ст. 102 Конституції України)	29	Г (ст. 112 СКУ)
12	В (п. 29 ч. 1 ст. 85 Конституції України)	30	Г (ст. 47 СКУ)
13	Б	31	В (ст. 40 КЗпПУ)
14	Б (ст. 37 Конституції України)	32	Б (ст. 75, 78 КЗпПУ)
15	В (ст. 41 Конституції України)	33	працевлаштування (ст. 150 ККУ)
16	В (ст. 117 Конституції України)	34	малолітньої (ст. 150-1 ККУ)
17	Б (ст. 28 Конституції України)	35	В (ст. 150-1 ККУ)
18	Б (ст. 48 Конституції України)	36	Г (ст. 12 ККУ)

37	А (ст. 89 КУпАП, ст. 299 ККУ)	39	Б (ст. 59, 105 ККУ)
38	Б	40	В

II. Установіть відповідність.

1	1. – Д; 2. – Г; 3. – Б; 4. – В; 5. – Е.	2	1. – Д; 2. – Е; 3. – А; 4. – Б; 5. – В	Ст. 105 ККУ ст. 24 КУпАП ст. 24-1 КУпАП Захід адміністративного впливу за малозначного діяння ст. 22 КУпАП ст. 51 ККУ ст. 147 КЗпПУ
----------	---	----------	--	--

Задачі

Задача 1

Президентська республіка.

Унітарна централізована держава.

Авторитарний режим.

Ознаки президентської республіки:

- 1) президент отримує мандат від народу;
- 2) президент здійснює головування у виконавчій владі.

Ознаки унітарної держави:

- 1) глави адміністративних одиниць призначаються президентом.

Ознаки авторитарного режиму:

- 1) немає обмежень для переобрання президента, у якого дуже широкі повноваження;
- 2) обмежений політичний плюралізм (до виборів допускаються лише окремі партії).

Утім, можуть бути визначені й інші ознаки. За кожен з них – 1 бал.

Задача 2

Конституційна.

Диспозитивна.

Управнююча / уповноважуюча.

Спеціальна.

Охоронна.

Постійна.

Загальна.

Президент України у разі вчинення державної зради або іншого злочину...

Верховною Радою України в порядку імпічменту...

Усунений з поста.

Задача 3

1. Спадкоємцями Олега Іванеско є дружина Жанна, син Віктор, батько Микола. Вони є спадкоємцями першої черги спадкування, всі інші особи входять до другої черги і до спадкування не призиваються.

2. Спадкова маса становить 1/2 квартири (друга половина належить Жанні), автомобіль і банківський вклад.

3. Усі спадкоємці отримують рівні частки, а саме: 1/6 квартири, 1/3 автомобіля, 150 тис. грн.

Задача 4

1. Дмитро є неповнолітньою особою і має неповну цивільну дієздатність, обсяг якої дає йому змогу самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією або іншими доходами (ст. 32 ЦКУ).

2. Відмова роботодавця щодо видавання на руки матері зарплати сина є правомірною. Таке видавання є можливим тільки за рішенням суду.

3. Обмежена дієздатність не може бути встановлена щодо особи, яка й так має неповну цивільну дієздатність. Але за наявності достатніх підстав суд за заявою матері може обмежити право неповнолітньої особи самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавити її цього права (ч. 5 ст. 32 ЦКУ).

4. Обов'язок утримувати малолітніх брата, сестру покладається тільки на повнолітню особу (ст. 267 СКУ). Тому ненадання грошей

на утримання брата і сестри не може розглядатись як поставлення Дмитром сім'ї у скрутне матеріальне становище.

5. Відвідання Дмитром зали гральних автоматів не може розглядатись як достатній доказ наявності ігрової залежності.

Задача 5

Ст. 160, 180, 181 СКУ.

1. Ці відносини регулюються СКУ.

2. Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття.

3. За рішенням суду, кошти на утримання дитини (аліменти) присуджуються у частці від доходу її матері, батька або у твердій грошовій сумі за вибором того з батьків або інших законних представників дитини, разом з яким проживає дитина. Отже, радше Ірина має сплачувати аліменти.

4. Якщо батьки проживають окремо, то місце проживання дитини, яка досягла чотирнадцяти років, визначається нею самою. Отже, думка Святослава тут є вирішальною.

5. Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею.

Задача 6

Ст. 10, 13, 40, 51 КУпАП.

1. Відбулося правопорушення, оскільки будь-яке протиправне винне діяння (дія або бездіяльність), що завдає шкоди людям, суспільству чи державі й спричиняє юридичну відповідальність, називають правопорушенням. Заподіяно матеріальну шкоду.

2. За таємне викрадення чужого майна може настати як кримінальна, так і адміністративна відповідальність. Розмежувальною ознакою виступає вартість викраденого майна. Для адміністративної відповідальності вартість не повинна перевищувати 0,2 нмдг, у цьому випадку – не більше ніж $1240,5 \times 0,2 = 248,1$ грн. Отже, це дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки (адміністративний проступок, ст. 51 КУпАП (дрібна крадіжка), ст. 10 КУпАП (умисел)).

3. Склад правопорушення. Об'єктом виступає право власності, об'єктивну сторону становить дрібне викрадення чужого майна шляхом

крадіжки, суб'єктом є неповнолітня особа (17 років), суб'єктивна сторона проявляється у умислі.

4. За загальним правилом до осіб віком з шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу: 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; 2) попередження; 3) догана або сувора догана; 4) передавання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їх прохання. Однак у разі вчинення особами віком з шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених ст. 51 КУпАП, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах.

Також слід враховувати, що суд може й не застосувати правило відповідальності на загальних підставах, оскільки навіть у разі вчинення дрібної крадіжки з урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до зазначених осіб все одно можуть бути застосовані вищеназвані заходи впливу.

5. Виникає також питання щодо відшкодування вартості викраденого майна. Коли шкоду заподіяно неповнолітнім, який досяг шістнадцяти років і має самостійний заробіток, а сума шкоди не перевищує одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян, суддя має право покласти на неповнолітнього відшкодування заподіяної шкоди або зобов'язати своєю працею усунути її. В інших випадках питання про відшкодування майнової шкоди, заподіяної адміністративним правопорушенням, вирішується в порядку цивільного судочинства.

Задача 7

Ст. 51 КУпАП (підтверджує, що грабіж не охоплюється адміністративною відповідальністю); ст. 186 (грабіж), ст. 22, ст. 97 ККУ.

1. У зазначеному випадку відбулося правопорушення, оскільки будь-яке протиправне винне діяння (дія або бездіяльність), що завдає шкоди людям, суспільству чи державі й спричиняє юридичну відповідальність, називають правопорушенням. Заподіяно матеріальну шкоду.

Відбулося відкрите викрадення чужого майна (грабіж), за яке настає тільки кримінальна відповідальність. Сума викраденого майна не має значення. Отже, йдеться про кримінальне правопорушення.

2. Об'єктом виступає право власності, об'єктивну сторону становить відкрите викрадення чужого майна (грабіж), суб'єктом є неповнолітня особа (15 років), суб'єктивна сторона проявляється в умислі.

3. За загальним правилом кримінальна відповідальність настає з віку 16 років. Однак за вчинення грабежу передбачено відповідальність з 14 років.

4. Неповнолітнього, який вперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. У цих випадках суд застосовує до неповнолітнього примусові заходи виховного характеру. У зазначеному випадку це умисний нетяжкий злочин, тому застосування примусових заходів виховного характеру є неможливим.

5. Штраф застосовується лише до неповнолітніх, що мають самостійний дохід, власні кошти або майно, на яке може бути звернене стягнення. Призначення штрафу у цьому випадку є неправильним.

Задача 8

Ст. 1166, 1192 ЦКУ.

1. У наведеному випадку має місце правопорушення, оскільки будь-яке протиправне винне діяння (дія або бездіяльність), що завдає шкоди людям, суспільству чи державі й спричиняє юридичну відповідальність, називають правопорушенням. Заподіяно матеріальну шкоду.

2. Правопорушення не має належного рівня суспільної небезпеки, тому відсутня кримінальна відповідальність (варіант обґрунтування: кримінальна відповідальність за необережне пошкодження чужого майна настає тільки у тому разі, якщо воно супроводжувалося тяжкими тілесними ушкодженнями чи смертю). Відбулося пошкодження чужого майна, за яке передбачено цивільно-правову відповідальність.

3. Вчинено цивільно-правовий проступок, об'єктом виступає право власності, об'єктивну сторону становить заподіяння матеріальної шкоди, суб'єктом є повнолітня особа, яка володіє повною дієздатністю, суб'єктивна сторона проявляється в необережності.

4. За загальним правилом майнова шкода, завдана майну фізичної особи, відшкодовується у повному обсязі особою, яка її завдала.

5. Якщо інше не встановлено законом, з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі (передати річ того самого роду і такої самої якості, полагодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі.

Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

10 клас

Тестові завдання

І. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

1	договірна	15	А
2	В (Антарктика є міжнародною територією)	16	А (ст. 77 Конституції України)
3	А (наявність законодавчої та виконавчої влади)	17	Б (ч. 1 ст. 186 ВКУ)
4	В	18	А (ст. 21 Закону України «Про звернення громадян»)
5	Б	19	В (ст. 150, 151 Конституції України)
6	абсентеїзм	20	В (ч. 1 ст. 53, 120 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»)
7	Б	21	А (ст. 51 Закону України «Про Конституційний Суд України»)
8	В	22	Б (ст. 91–92 Конституції України)
9	індемнітет	23	В (ст. 50 Конституції України)
10	А	24	Г (ст. 70 Конституції України)
11	естетичної	25	А (ст. 1 Закону України «Про громадянство України»)
12	А	26	Г (ст. 17 Закону України «Про Державний реєстр виборців України»)
13	Б	27	Г (ст. 107 Конституції України)
14	А	28	Б (ст. 19, 85 Конституції України; рішення КСУ від 27.05.2009 № 12-рп/2009)

29	В (ст. 80 Конституції України)	35	В (ст. 8 ВКУ)
30	Г (ст. 115 Конституція України)	36	Г (ст. 58 Регламенту Верховної Ради України)
31	А (ст. 7 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»)	37	Б (ст. 34 ЄКПЛ)
32	В (ст. 90 Конституції України)	38	В
33	А	39	А (ст. 17 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану»)
34	Б (ст. 12 Закону України «Про Кабінет Міністрів України»)	40	В

II. Установіть відповідність.

1	1. – Г; 2. – Е; 3. – А; 4. – Д; 5. – В	2	1. – Б; 2. – Г; 3. – А; 4. – В; 5. – Е
----------	--	----------	--

Задачі

Задача 1

1. Це судове рішення в конкретній справі. Отже, правозастосовний акт / індивідуальний правовий акт.

2. Рішення містить згадку про Конституцію США – нормативно-правовий акт.

3. У цьому уривку згадуються попередні рішення як підстава для винесення цього рішення. Отже, попередні рішення є формою (джерелом) права, яке називається юридичним прецедентом.

4. Тут йдеться про роз'яснення права на шлюб, отже, це акт офіційного, казуального (судового) тлумачення права.

5. Саме рішення є юридичним прецедентом, тому що встановлює норму права, а саме – обов’язок визнавати одностатеві шлюби в усіх штатах США.

Задача 2

Нетипова форма правління – кондомініум, який поєднує ознаки монархії та республіки.

Ознаки парламентської форми правління:

- 1) парламент формує уряд, який несе відповідальність перед парламентом;
- 2) глави держави мають номінальні конституційно обмежені повноваження, їхні дії потребують згоди парламенту або уряду.

Ознаки демократичного режиму:

- 1) загальне виборче право та регулярні вибори.

Форма державного устрою:

- 1) децентралізована унітарна держава.

Задача 3

1. «Конституція України. Стаття 36. Громадяни України мають право на свободу об’єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров’я населення або захисту прав і свобод інших людей». У цьому випадку мета створюваної організації не суперечить Конституції.

2. У ч.1 ст.7 Закону України «Про громадські об’єднання» зазначено, що засновниками громадської організації можуть бути громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах. Тому Катажина й Губерт можуть бути засновниками ГО.

3. Засновниками молодіжної та дитячої громадської організації можуть бути особи, які досягли 14 років (та сама стаття). Отже, Тимофій та його однокласники засновниками організації бути не можуть. Однак 17-річний Матвій і його друзі з коледжу можуть.

4. Відповідно до ч. 5 ст. 11 Закону України «Про основні засади молодіжної політики» членами (учасниками) молодіжних громадських організацій можуть бути фізичні особи віком з 14 до 35 років.

Пунктом 3 ч. 5 ст. 11 встановлено, що особи молодшого віку, ніж визначено у цій статті, тобто такі, як Тимофій, можуть бути членами молодіжних громадських об'єднань за умови, що їхня кількість у такому об'єднанні не перевищує 20 % загальної чисельності фізичних осіб, які є членами об'єднання. У п. 4 ч. 5 ст. 11 вказаного Закону передбачено, що вступ дітей віком до 14 років до молодіжних та дитячих громадських об'єднань здійснюється за письмовою згодою їхніх батьків чи інших законних представників, у тому числі оформленою в електронній формі із застосуванням кваліфікованого електронного підпису. Отже, Тимофій та його однокласники можуть вступити до цієї організації до досягнення ними 14 років за письмової згоди своїх батьків, якщо їхня кількість буде не більше ніж 20 % загальної кількості членів цієї ГО.

5. Відповідно до ч. 8 ст. 9 Закону України «Про громадські об'єднання» громадське об'єднання, яке має намір здійснювати діяльність із статусом юридичної особи або без такого статусу, підлягає державній реєстрації в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань», протягом 60 днів з дня проведення установчих зборів.

У разі неподання (не надсилання) документів для реєстрації громадського об'єднання протягом 60 днів з дня утворення таке громадське об'єднання не вважається утвореним. Отже, не пізніше ніж 18 листопада установчі документи мають бути подані на реєстрацію.

Задача 4

1. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю 2006 р. передбачає основні міжнародні стандарти забезпечення та захисту прав і свобод цих людей і спрямована на заохочення, захист і забезпечення повного й рівного користування людьми з інвалідністю усіма правами людини та основоположними свободами, поліпшення умов їхньої життєдіяльності, зміцнення поваги до них.

Усі члени суспільства, у тому числі й особи з інвалідністю, мають рівні права. Вони включають громадянські, культурні, економічні,

політичні й соціальні права, серед них і рівність у правових можливостях; право на життя в спільноті; право на участь у політичному, культурному і суспільному житті.

2. Ст. 4 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Діяльність держави щодо осіб з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті та полягає у виявленні, усуненні перепон і бар'єрів, що перешкоджають забезпеченню прав і задоволенню потреб, у тому числі стосовно доступу до об'єктів громадського та цивільного призначення, благоустрою, транспортної інфраструктури, дорожнього сервісу (далі – об'єкти фізичного оточення), транспорту, інформації та зв'язку, а також з урахуванням індивідуальних можливостей, здібностей та інтересів – до освіти, праці, культури, фізичної культури і спорту.

Ст. 6 цього Закону передбачає, що захист прав, свобод і законних інтересів осіб з інвалідністю забезпечується в судовому або іншому порядку, встановленому законом.

3. Від власників закладів громадського харчування законодавство вимагає облаштування пандусів, щоб забезпечити доступність для маломобільних груп населення (ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд»). Порушення вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил під час будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту об'єктів чи споруд тягне за собою адміністративну відповідальність за ст. 96 КУпАП.

4. Дії судді підпадають під визначення корупції. Корупція – використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей.

5. На суддів поширюються вимоги Закону України «Про запобігання корупції». Суддям забороняється використовувати свої службові

повноваження або своє становище та пов'язані із цим можливості з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб, у тому числі використовувати будь-яке державне чи комунальне майно або кошти в приватних інтересах.

Дії судді є підставою для притягнення його до кримінальної відповідальності і можуть бути кваліфіковані за ст. 368 ККУ «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою». А до 2020 р. ККУ передбачав кримінальну відповідальність і за постановлення суддею завідомо неправосудного рішення.

Задача 5

Ст. 147–151, 232, 233 КЗпПУ.

1. Догоми є незаконними, їх винесено з порушеннями, оскільки не отримано пояснень Петренко щодо її дій, не визначено час і сутність вчинення таких порушень.

2. У грудні 2023 р. Петренко мала вважатися такою, що не має дисциплінарних стягнень, оскільки пройшло більше ніж один рік з моменту оголошення останньої догани. Тому раніше вчинені порушення не могли бути підставою для звільнення.

3. Незаконним є застосування двох стягнень за один і той самий проступок (у даному випадку – догана та звільнення).

4. Петренко може звертатись до суду щодо звільнення, але не стосовно доган, оскільки в останньому випадку нею пропущено строки звернення до суду.

5. З заявою про вирішення трудового спору у справі про звільнення Петренко має право звернутися до суду в місячний строк з дня вручення копії наказу (розпорядження) про звільнення.

Задача 6

Ст. 24, 121, ч. 2 ст. 194 ККУ; ст. 1166, 1192, 1195, 1206 ЦКУ.

1. Кравчук вчинив два правопорушення: умисне тяжке тілесне ушкодження та умисне пошкодження чужого майна шляхом підпалу.

2. Аргумент адвоката щодо необережної форми вини має бути відкинутий. Прямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання. Кравчук

усвідомлював + передбачав + бажав. Тому пошкодження чужого майна вчинено умисно, з прямим умислом.

3. Непрямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їхнє настання. Кравчук усвідомлював + передбачав + не бажав, але допускав (бо знав, що мама в будинку).

Тому тяжкі тілесні ушкодження заподіяно умисно, з непрямым умислом.

Словосполучення «те саме діяння», яке використовується в диспозиції ч. 2 ст. 194 ККУ, вказує на те, що до діяння в цій статті слід відносити тільки знищення (пошкодження) майна, а шкода у великих розмірах є наслідком лише для ч. 1 ст. 194 ККУ і не є необхідною для кваліфікації за ч. 2 цієї статті. Тому у процесі кваліфікації випадків умисного знищення чи пошкодження майна шляхом підпалу, вибуху чи іншим загальнонебезпечним способом (ч. 2 ст. 194 ККУ) не має правового значення розмір завданої майнової шкоди.

4. Внаслідок правопорушень заподіяно шкоду кількох видів: фізичну, матеріальну, моральну. За загальним правилом, будь-яка шкода, завдана фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, відшкодовується відповідно до закону:

1) шкода здоров'ю. Фізична особа, яка завдала шкоди каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я фізичній особі, зобов'язана відшкодувати потерпілому заробіток (дохід), втрачений ним внаслідок втрати чи зменшення професійної або загальної працездатності, а також відшкодувати додаткові витрати, викликані необхідністю посиленого харчування, санаторно-курортного лікування, придбання ліків, протезування, стороннього догляду тощо. Варіант обґрунтування: особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, зобов'язана відшкодувати витрати закладу охорони здоров'я на лікування потерпілого від цього кримінального правопорушення;

2) матеріальна шкода (щодо пошкодженого будинку). Майнова шкода, завдана майну фізичної особи, відшкодовується у повному обсязі особою, яка її завдала. Якщо інше не встановлено законом, з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі

(передати річ того самого роду і такої самої якості, полатодити пошкоджену річ тощо) або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі. Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі;

3) моральна (*необов'язково пояснювати*). Моральна шкода, завдана каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, може бути відшкодована одноразово або шляхом здійснення щомісячних платежів.

Задача 7

Ст. 41–42 ККУ; ст. 1187 ЦКУ.

1. Система законодавства передбачає обставини, які виключають юридичну відповідальність за завдану шкоду і зовні начебто протиправне діяння. У кримінальному праві (за наявності суспільної небезпеки) вони називаються «обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння».

Не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети.

Ризик визнається виправданим, якщо мету, яка була поставлена, не можна було досягти за цих обставин дією (бездіяльністю), не поєднаною з ризиком, і особа, яка допустила ризик, обґрунтовано розраховувала, що вжиті нею заходи є достатніми для відвернення шкоди правоохоронюваним інтересам.

Дія або бездіяльність особи, що заподіяла шкоду правоохоронюваним інтересам, визнається правомірною, якщо вона була вчинена з метою виконання законного наказу або розпорядження.

Наказ та розпорядження є законними, якщо вони віддані відповідною особою в належному порядку та в межах її повноважень, за змістом не суперечать чинному законодавству та не пов'язані з порушенням конституційних прав і свобод людини й громадянина.

2. Якщо казати про керівника польоту Онуфрієва, то він діяв у стані виправданого ризику.

3. До льотчика-випробувача варто застосувати обставину «виконання наказу чи розпорядження».

4. Виключення кримінальної протиправності діяння жодним чином не скасовує цивільно-правової відповідальності за заподіяння матеріальної шкоди. У цьому випадку шкода завдана діями, пов'язаними з використанням транспортних засобів, механізмів та обладнання, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб (джерело підвищеної небезпеки).

5. Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. Отже, шкода, завдана будівлям, має бути відшкодована власником (орендарем, лізингоотримувачем) літака.

Задача 8

Ст. 13, 44 КУпАП.

1. У цьому випадку йдеться про адміністративне правопорушення (незаконне перевезення наркотичних засобів без мети збуту в невеликих розмірах). Об'єктом виступають відносини у сфері охорони здоров'я населення, об'єктивна сторона проявляється у незаконному перевезенні наркотичних засобів, суб'єктом є неповнолітній (16 років), суб'єктивна сторона проявляється у умислі.

2. Важливим у цьому випадку є мотив вчинення такого правопорушення. Йдеться про те, що адміністративна відповідальність настає у разі вчинення проступку без мотиву збуту. Про наявність мотиву збуту може, наприклад, свідчити обсяг (більше, ніж потрібно для власного вживання), відповідне фасування, наявність кількох доз тощо. З огляду на умови мотивів збуту не виявлено.

3. Особа, яка добровільно здала наркотичні засоби або психотропні речовини, що були у неї в невеликих розмірах і які вона перевозила без мети збуту, звільняється від адміністративної відповідальності. Для такого звільнення має бути закінчений акт добровільного передавання відповідних засобів, чого в цьому випадку немає. Відповідно, підстави для звільнення від адміністративної відповідальності відсутні.

4. За загальним правилом до осіб віком з шістнадцяти до вісімнадцяти років, які вчинили адміністративні правопорушення, застосовуються заходи впливу: 1) зобов'язання публічно або в іншій формі попросити вибачення у потерпілого; 2) попередження; 3) догана або суворя догана; 4) передавання неповнолітнього під нагляд батькам або особам, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічному або трудовому колективу за їх згодою, а також окремим громадянам на їхнє прохання. Однак у разі вчинення особами віком з шістнадцяти до вісімнадцяти років адміністративних правопорушень, передбачених статтею 44 КУпАП, вони підлягають адміністративній відповідальності на загальних підставах.

5. Також слід враховувати, що суд може й не застосувати правило відповідальності на загальних підставах, оскільки навіть у разі вчинення цього діяння з урахуванням характеру вчиненого правопорушення та особи правопорушника до зазначеної особи все одно можуть бути застосовані вищезазвані заходи впливу.

11 клас

Тестові завдання

І. Оберіть одну правильну відповідь або заповніть прогалини у тексті.

1	В	12	Б
2	Г (ст. 19 Закону України «Про державну службу»)	13	А (ст. 9 БКУ)
3	Б (ст. 2 Закону України «Про адміністративну процедуру»)	14	одного року (ст. 43 ЦКУ)
4	В (це спосіб захисту цивільних прав; все інше – ст. 5 КАСУ)	15	В (ст. 244 ЦКУ)
5	В (ч. 3 ст. 9 БКУ)	16	В (ст. 81 ЦКУ «Види юридичних осіб»; міжнародна організація у цьому переліку відсутня)
6	В (ст. 100 Конституції України)	17	Б
7	Б (ст. 331 ЦКУ «Набуття права власності на новостворене майно та об'єкти незавершеного будівництва»)	18	Г
8.	А (ст. 70 ЦКУ «Правочини, на вчинення яких піклувальник не може давати згоду»)	19	Б (ч. 4 ст. 19 ЦКУ)
9	А (ст. 55 КПКУ)	20	А (це спосіб припинення зобов'язань)
10	Г (ст. 176 КПКУ; арешт є кримінальним покаранням)	21	Б
11	В (ст. 490 КПКУ)	22	А (ст. 1224 ЦКУ)

23	Дивіденд (ст. 34 Закону України «Про акціонерні товариства»)	32	Г (захоплення заручників вчиняється з метою спонукання родичів затриманого, державної або іншої установи, підприємства чи організації, фізичної або службової особи до вчинення чи утримання від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника)
24	А (ст. 2 Закону України «Про акціонерні товариства»)	33	три місяці (ст. 164 ККУ)
25	А (ст. 25 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; всі інші – ст. 16 ЦКУ «Захист цивільних прав та інтересів судом»)	34	В (ст. 257 ККУ)
26	Б (ст. 401, 404 ЦКУ)	35	Г (ст. 286 ККУ)
27	В	36	Б (ст. 96 КЗпПУ)
28	В (суб'єктом кримінального правопорушення є виключно ФІЗИЧНА особа)	37	В (ст. 142 КЗпПУ)
29	Б (ст. 24 ККУ)	38	Г (ч. 3 ст. 61 СКУ)
30	Г (ст. 150-1, 304 ККУ)	39	А (ст. 126 СКУ)
31	В (ст. 111 ККУ. Всі підстави для звільнення, що стосуються конкретного діяння, є спеціальними, тобто такими, що стосуються тільки цього діяння)	40	Г (ст. 132, 133, 134, 135-1 КЗпПУ)

II. Установіть відповідність.

1	1. – Г; 2. – В; 3. – А; 4. – Б; 5. – Е	2	1. – Б; 2. – В; 3. – Д; 4. – Г; 5. – А	Ст. 24 КУпАП ст. 12 ККУ
---	--	---	--	----------------------------

Задачі

Задача 1

Ст. 32, 34, 76 Конституції України; ч. 3 ст. 171 ККУ.

1. Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір.

Здійснення цих прав може бути обмежене законом... для захисту репутації або прав інших людей.

До таких обмежених для розповсюдження видів інформації належить інформація про особисте та сімейне життя особи, будь-які відомості та/або дані про відносини немайнового та майнового характеру, обставини, події, стосунки тощо, пов'язані з особою та членами її сім'ї.

2. Але інформація, що стосується здійснення особою, яка обіймає посаду, пов'язану з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, посадових або службових повноважень, не є конфіденційною. Отже, розголошення такої інформації може бути виправданим публічним інтересом.

Крім того, у разі, якщо до посади, пов'язаної з виконанням функцій держави або органів місцевого самоврядування, встановлені кваліфікаційні чи інші обов'язкові для цієї посади вимоги (у цьому випадку – питання щодо судимості), така інформація не є конфіденційною.

3. Зважаючи на строк, який спливає з моменту вчинення кандидатом кримінального правопорушення, він не має судимості. Отже, він відповідає вимогам, які висуваються до кандидатів у народні депутати України.

4. Такого злочину, як наклеп, у чинному ККУ немає. Він існував у старому ККУ 1960 р. Після прийняття нового Кодексу у 2001 р. такі дії було декриміналізовано. Отже, звернення до поліції у цьому випадку не спричинить кримінального провадження та притягнення журналіста до кримінальної відповідальності.

5. Ст. 345-1. Погроза або насильство щодо журналіста.

Погроза вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності.

Кандидат вчинив кримінальне правопорушення.

Об'єкт – здійснення законної професійної діяльності журналіста, яка забезпечує конституційне право громадян на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань, право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію, необхідну їм для реалізації своїх прав, свобод та законних інтересів.

Об'єктивна сторона – погроза насильством.

Суб'єктом цього злочину є фізична осудна особа, яка досягла віку 16 років.

Суб'єктивна сторона злочину характеризується прямим умислом.

Задача 2

Ст. 41 Конституції України; ст. 31, 208, 418, 421, 1112 ЦКУ; ст. 177 СКУ; ст. 13 Конвенції про права дитини.

1. Аліна має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 41 Конституції України). Вона є творцем об'єкта інтелектуальної власності, має особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності (ст. 31, 418, 421 ЦКУ), має право шукати, отримувати і передавати інформацію та ідеї будь-якого роду незалежно від кордонів в усній, письмовій чи друкованій формі, у формі творів мистецтва чи за допомогою інших засобів на власний вибір (ст. 13 Конвенції про права дитини). Реалізація цих прав не залежить від обсягу дієздатності особи.

2. Майнові права суб'єкта права інтелектуальної власності Аліна не може реалізувати самостійно, оскільки є малолітньою і, відповідно, частково дієздатною особою. Правом розпоряджатися майновими правами інтелектуальної власності на твір, створений Аліною, володіє мама Аліни Анастасія (ст. 177 СКУ).

3. Анастасія може укласти договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності з Олександром (ст. 1112 ЦКУ, ст. 177 СКУ).

4. Договір між Анастасією та Олександром має відповідати інтересам дитини й укладатись у письмовій формі (ст. 208 ЦКУ).

5. Виконання Аліною роботи за цивільним договором, оплата якого буде здійснюватись її матері, не є експлуатацією дитячої праці і не є кримінальним правопорушенням.

Задача 3

Ст. 337–338, 1144 ЦКУ.

1. Між Василюю та Анжелою виникли цивільно-правові відносини, які регулюються нормами цивільного права, а саме: нормами інститутів набуття права власності й недоговірних зобов'язань / субінституту публічної обіцянки винагороди.

2. Василина зробила спробу повідомити Анжелу про знахідку її kota. Утім, не знайшовши хазяїна, вона мала повідомити про знахідку орган місцевого самоврядування або орган Національної поліції. Тому не почав діяти строк набувальної власності на знахідку речі, на який посилається Василина.

3. Право власності на kota у Василю не виникло через те, що власниця котика заявила про свої права на нього. Давність володіння у шість місяців є підставою для набуття права власності тільки тоді, коли про право власності на річ не заявила особа, яка має право власності на цю річ.

4. Василина має право на відшкодування Анжелою витрат, пов'язаних з лікуванням та утриманням котика, а також на винагороду до 20 % вартості kota.

5. Анжела надала публічну обіцянку винагороди за знахідку та повернення їй kota. Тому в разі добровільного передавання Василюю Анжелі котика остання мала б виплатити Василю 2 тисячі гривень.

Задача 4

Ч. 7 ст. 7, ст. 141, 142, 164, 171 СКУ; ст. 19, 27 ЦПКУ; Конвенція про права дитини; Європейська конвенція про здійснення прав дітей.

1. Цей спір може бути вирішений у порядку позовного провадження місцевим загальним судом за місцем проживання відповідача, а саме – Сергія.

2. Перелік підстав для позбавлення батьківських прав, визначений ст. 164 СКУ, є вичерпним. Готовність усиновити дитину, з батьком якої матір розлучена і яка вважає вітчима батьком, у цьому переліку відсутня.

3. Інша підстава для позбавлення батьківських прав, а саме – ухилення від виконання своїх обов'язків щодо виховання дитини, теж не може бути застосована, оскільки: а) Сергій сплачує аліменти і хоча й нечасто, але спілкується з дитиною; б) звернувся до суду із заявою про усунення перешкод у спілкуванні з дитиною, що може свідчити про його зацікавленість в участі у вихованні дитини.

4. Позов Сергія щодо усунення перешкод у спілкуванні з дитиною та у вихованні дитини має бути підтверджений доказами, що такі перешкоди дійсно були створені відповідачкою.

5. Під час вирішення цієї справи обов'язково має бути вислухана і врахована думка дитини.

Задача 5

Закон України «Про правовий режим воєнного стану»; ст. 17, 18 КУпАП.

Постановою Кабінету Міністрів України від 8 липня 2020 р. № 573 затверджено Порядок здійснення заходів у разі запровадження комендантської години та встановлення спеціального режиму світломаскування в окремих місцевостях, де введено воєнний стан.

1. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

2. Комендантська година (заборонений час) – заборона комендантом у певний час доби й на певний час перебувати на вулицях та в громадських місцях мешканцям певного населеного пункту, де указом Президента України встановлено воєнний / надзвичайний стан. Комендантська година та встановлення спеціального режиму

світломаскування запроваджується шляхом видання наказу військовим командуванням або військовою адміністрацією. На території, де запроваджено комендантську годину, забороняється перебування у визначений період доби на вулицях та в інших громадських місцях осіб без виданих перепусток, а також рух транспортних засобів.

3. Патрулям надано право (*достатньо назвати хоча б 2–3 повноваження*):

1) затримувати і доставляти в органи або підрозділи Національної поліції осіб, які вчинили або вчиняють правопорушення;

2) перевіряти в осіб посвідчення, документи, що посвідчують особу, підтверджують громадянство України, а в разі їх відсутності – затримувати відповідних осіб та доставляти в органи або підрозділи Національної поліції для встановлення особи; за потреби проводити огляд речей, транспортних засобів, багажу та вантажів, які ними перевозяться;

3) вилучати в осіб предмети, які є зняттям, засобом або предметом правопорушення, і передавати їх органам або підрозділам Національної поліції;

4) тимчасово обмежувати або забороняти на вулицях та дорогах, окремих ділянках місцевості та в інших громадських місцях перебування або пересування осіб, рух транспортних засобів;

5) входити (проникати) на територію та у приміщення підприємств, установ і організацій, у житлові та інші приміщення, на земельні ділянки, що належать особам, під час припинення кримінального правопорушення та в разі переслідування осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, якщо зволікання може створити реальну загрозу життю чи здоров'ю осіб;

6) використовувати із службовою метою засоби зв'язку і транспортні засоби, що належать особам (за їх згодою), підприємствам, установам і організаціям, за винятком транспортних засобів іноземних консульських установ чи представництв міжнародних організацій, для запобігання вчиненню кримінального правопорушення, переслідування та затримання осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, або для доставлення до лікувальних закладів осіб, які потребують медичної допомоги, проїзду до місця злочину;

7) застосовувати відповідно до законодавства заходи фізичного впливу, зброю і спеціальні засоби.

4. Відповідальності за порушення комендантської години наразі немає, адже метою комендантської години є мінімізація перебування цивільних осіб у публічних місцях для підвищення рівня безпеки. Разом з тим особа може нести відповідальність на загальних підставах за інше адміністративне правопорушення. У цьому випадку наявне адміністративне правопорушення, пов'язане з порушенням правил дорожнього руху. Об'єктом виступають відносини щодо безпеки дорожнього руху, об'єктивну сторону становить керування транспортним засобом, що має несправності зовнішніх світлових приладів (у темну пору доби), суб'єкт спеціальний – водій, суб'єктивна сторона – у формі умислу.

5. Однак не є адміністративним правопорушенням дія, яка хоч і передбачена КУпАП або іншими законами, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення, але вчинена у стані крайньої необхідності, тобто для усунення небезпеки, яка загрожувала державному або громадському порядку, власності, правам і свободам громадян, установленому порядку управління, якщо ця небезпека за таких обставин не могла бути усунута іншими засобами і якщо заподіяна шкода є менш значною, ніж відвернена. Особа, яка діяла у стані крайньої необхідності, не підлягає адміністративній відповідальності. Тому Петрів у цьому випадку не буде притягатися до адміністративної відповідальності як такий, що діяв у стані крайньої необхідності.

Задача 6

Ст. 22, 24, 26–28, 97, 105, 187 ККУ.

1. Вчинено кримінальне правопорушення – розбій. Відмежувальною ознакою від грабежу є застосування насильства, небезпечного для життя чи здоров'я. Об'єктами виступають право власності та здоров'я потерпілої, об'єктивною стороною – напад, поєднаний із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, суб'єктами – фізичні осудні особи, що досягли 14-річного віку, суб'єктивна сторона проявляється у прямому умислі, мета – викрадення майна.

2. Діяння вчинене у співучасті. Співучастю у кримінальному правопорушенні є умисна спільна участь кількох суб'єктів (Яровенко, Аннюк) кримінального правопорушення у вчиненні умисного кримінального правопорушення. Барчук не є суб'єктом кримінального правопорушення, оскільки не досягнув віку кримінальної відповідальності, а Яровенко й Аннюк є співвиконавцями. Виконавцем (співвиконавцем) є особа, яка у співучасті з іншими суб'єктами кримінального правопорушення безпосередньо вчинила кримінальне правопорушення.

3. Розбій вважається закінченим з моменту нападу, незалежно від того, чи відбулося заволодіння майном. Тому діяння є закінченим.

4. Неповнолітнього, який вперше вчинив кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, може бути звільнено від кримінальної відповідальності, якщо його виправлення можливе без застосування покарання. Вчинено умисний злочин, тому звільнення від кримінальної відповідальності у цьому випадку неможливе. Відшкодування шкоди здійснюється в загальному порядку, це не впливає на можливість звільнення від кримінальної відповідальності.

5. Яровенко, Аннюк будуть притягнуті до відповідальності за розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб. 13-річний Барчук не є суб'єктом кримінального правопорушення, він не може бути притягнений до кримінальної відповідальності за вчинене. Однак примусові заходи виховного характеру суд застосовує і до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння. Тому до нього можуть бути застосовані 1) застереження; 2) обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього; 3) передавання неповнолітнього під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу за його згодою, а також окремих громадян на їхнє прохання; 4) направлення неповнолітнього до спеціальної навчально-виховної установи для дітей і підлітків до його виправлення, але на строк, що не перевищує трьох років. Умови перебування в цих установах неповнолітніх та порядок їх залишення визначаються законом.

Задача 7

Ст. 32, 33, 185, 262, 357 ККУ; ст. 51 КУпАП.

1. Відбулося таємне викрадення чужого майна, за яке передбачено як кримінальну, так і адміністративну відповідальність. Стосовно викрадених грошей розмежувальною ознакою є вартість викраденого майна. Для адміністративної відповідальності вартість не повинна перевищувати 0,2 нмдг, у цьому випадку не більше ніж $1342 \times 0,2 = 268,4$ грн. Оскільки сума викраденого становить 2470 грн, то вчинено кримінальне правопорушення – крадіжка. Об'єктом виступають відносини власності, об'єктивною стороною – таємне викрадення, суб'єктом є фізична осудна особа, яка досягла 14 років, суб'єктивна сторона проявляється у прямому умислі.

2. У ККУ передбачена спеціальна відповідальність тільки за викрадення вогнепальної зброї (крім гладкоствольної мисливської). Тому викрадення холодної зброї кваліфікується, за загальними правилами, як викрадення чужого майна, за яке може наступати як кримінальна, так і адміністративна відповідальність. Як уже зазначалося, розмежувальною ознакою є вартість викраденого майна. Для адміністративної відповідальності вартість не повинна перевищувати 0,2 нмдг, у цьому випадку не більше ніж $1342 \times 0,2 = 268,4$ грн.

3. Для ID та платіжних карток передбачена спеціальна кримінальна відповідальність в окремій статті. Об'єктом виступають відносини щодо порядку поводження та збереження інформації в офіційних документах, об'єктивною стороною – викрадення документів, суб'єктом є фізична осудна особа, яка досягла 16 років, суб'єктивна сторона проявляється у прямому умислі.

4. Повторністю кримінальних правопорушень визнається вчинення двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених тією самою статтею або частиною статті ККУ. У цьому випадку наявні 2 кримінальні правопорушення, передбачені різними статтями ККУ, тому йдеться про сукупність кримінальних правопорушень (вчинення особою двох або більше кримінальних правопорушень, передбачених різними статтями).

Крім того, повторність відсутня у разі вчинення продовжуваного кримінального правопорушення, яке складається з двох або більше

тотожних діянь, об'єднаних єдиним кримінально протиправним наміром (викрадення ножа – це окреме самостійне діяння з окремим умислом, мова йде тільки про єдиний намір щодо грошей). Тому, навіть якщо викрадення грошей відбулося не в одного, а у кількох пасажирів на незначні суми, це є продовжуваним діянням і не становить повторності.

5. Отже, Гуртін буде притягнений до адміністративної відповідальності за дрібне викрадення чужого майна шляхом крадіжки та до кримінальної відповідальності за крадіжку та викрадення документів (без ознаки повторності). Покарання буде призначатися за сукупністю кримінальних правопорушень.

Задача 8

1. Ганкевичі та Гнатюки є суб'єктами відносин добросусідства. Земельний кодекс України (ч.1 ст.91) встановлює обов'язок дотримуватися правил добросусідства й обмежень, пов'язаних із встановленням земельних сервітутів та охоронних зон.

2. Зміст добросусідства полягає в тому, що власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їхнього цільового призначення, за яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (затіннення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо) (ст. 103 ЗКУ). Ганкевичі мають право вимагати припинення на сусідній земельній ділянці діяльності, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки тощо.

3. Земельні спори відповідно до ст. 158 ЗКУ вирішуються судами, органами місцевого самоврядування. Земельні спори щодо додержання громадянами правил добросусідства вирішують органи місцевого самоврядування у межах території територіальних громад. У разі незгоди власників землі або землекористувачів з рішенням органу місцевого самоврядування спір вирішується у судовому порядку. Земельний спір також може бути врегульовано шляхом медіації (ст. 158-1 ЗКУ).

4. Згідно із санітарними нормами компостні ями, надвірні вбиральні, ями для відходів потрібно розташовувати не ближче ніж 15 м від житлового будинку і літньої кухні. Відстань від межі суміжної земельної

ділянки до стовбурів дерев, які висаджуються, згідно з ДБН 2019 р., має бути від 4 до 6 м залежно від величини крони (але не менше ніж $\frac{1}{2}$ діаметра крони дерева).

5. Порушення вимог законодавства, будівельних норм, стандартів і правил може бути підставою для притягнення Гнатюків до адміністративної відповідальності (ст. 96 КУпАП). Також самовільне випалювання рослинності або її залишків тягне адміністративну відповідальність у виді штрафу (ст. 77-1 КУпАП).

Список літератури

Історія

1. Блек Д. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Харків : Vivat, 2022. 256 с.
2. Брусакова О. В., Греченко В. А., Малютіна О. К. Історія України : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2023. 386 с.
3. Герст Д. Найкоротша історія Європи / пер. з англ. А. Вовченко. Київ : Наш формат, 2021. 230 с.
4. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України (профільний рівень) : підручник для 11 кл. закл. загал. серед. освіти. Харків : Ранок, 2019. 256 с.
5. Гончаренко В. Д. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2013. 704 с.
6. Греченко В. А. Історія та культура України : підручник. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. 440 с.
7. Дух Л. І. Історія України. Хронологічні таблиці: історичні факти, історичні постаті, документи, розвиток культури : навч. довід. Харків : Навчальна література, 2017. 126 с.
8. Історія в термінах і поняттях : довідник. Вишгород : ПП Сергійчук М. І., 2014. 732 с.
9. Історія України : хрестоматія / упоряд. В. М. Литвин. Київ : Наукова думка, 2013. 1056 с.
10. Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. Т. 1: Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / наук. ред. А. Г. Бульвінський. Київ : Фенікс, 2017. 562 с.
11. Кульчицький С. В., Власов В. С., Панарін О. Є. Історія України : довідник для абітурієнтів та школярів. Вид. 7-ме перероб. та доп. Київ : Літера ЛТД, 2020. 528 с.
12. Реміні Роберт В. Коротка історія США / пер. з англ. І. Андрущенко. Харків : Vivat, 2022. 492 с.
13. Сорочинська Н. М., Гісем О. О. Історія України : підручник для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. 272 с.
14. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с.
15. Трофанчук Г. І. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2011. 384 с.
16. Шейко В. М., Білоцерківський В. Я. Історія української культури : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 272 с.

Правознавство

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. : офіц. вид. / Верховна Рада України. Київ : Парламент. вид-во, 2015. 103 с.
2. Основи правознавства : навч. посіб. / за ред. проф. Ю. І. Крегула. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. 528 с.
3. Основи правознавства. Ч. 1: Загальні положення права : навч. посіб. / О. В. Гуляк та ін. Одеса : Військова академія, 2019. 226 с.
4. Ратушняк С. П. Правознавство. Довідник школяра : посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. 300 с.
5. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. Вид. 4-те, доп. і перероб. Київ : Правова єдність, 2013. 524 с.
6. Ющик О. І., Бошицький Ю. Л., Риндюк В. І. Конституційні основи розвитку законодавства України : навч. посіб. Київ : Юридична думка, 2015. 155 с.

Відомості про авторів

ІСТОРІЯ

Карліна Оксана Миколаївна	професорка кафедри всесвітньої історії Волинського національного університету ім. Лесі Українки, кандидатка історичних наук;
Руккас Андрій Олегович	доцент кафедри історії Центральної та Східної Європи Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, кандидат історичних наук, доцент

ПРАВознавство

Козич Ігор Васильович	завідувач кафедри політики у сфері боротьби зі злочинністю Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, доктор юридичних наук, професор;
Кравчук Валентина Миколаївна	доцентка кафедри теорії права та конституціоналізму Західноукраїнського національного університету, кандидатка юридичних наук, доцентка;
Крестовська Наталя Миколаївна	завідувачка кафедри морського права Національного університету «Одеська морська академія», докторка юридичних наук, професорка;
Лисик Володимир Михайлович	доцент кафедри міжнародного права Львівського національного університету ім. Івана Франка, експерт УГСПЛ, кандидат юридичних наук, доцент;
Майорський В'ячеслав Віталійович	заступник директора Чорноморського економіко-правового ліцею № 1 Чорноморської міської ради Одеського району Одеської області, кандидат педагогічних наук, заслужений вчитель України

Для нотаток

Handwriting practice lines consisting of 20 horizontal dotted lines.

Навчальне видання

**Завдання IV етапу
Всеукраїнських учнівських олімпіад
з навчальних предметів**

2023/2024 навчальний рік

**ІСТОРІЯ
ПРАВОЗНАВСТВО**

Практикум

Редагування: *Н. І. Гетьман, О. Б. Степанюк*
Дизайн обкладинки *О. А. Чекановська*

У виданні з навчальною метою
використані матеріали, в тому числі ілюстративні,
що містяться у вільному доступі в мережі Інтернет

Формат 60×84 1/16. Папір офс. 80 г/м².
Друк цифровий. Ум. друк. арк. 6,98.
Наклад 300 прим.

Видавництво: Національний центр «Мала академія наук України»,
Кловський узвіз, буд. 8, м. Київ, 01021
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 6999 від 04.12.2019

